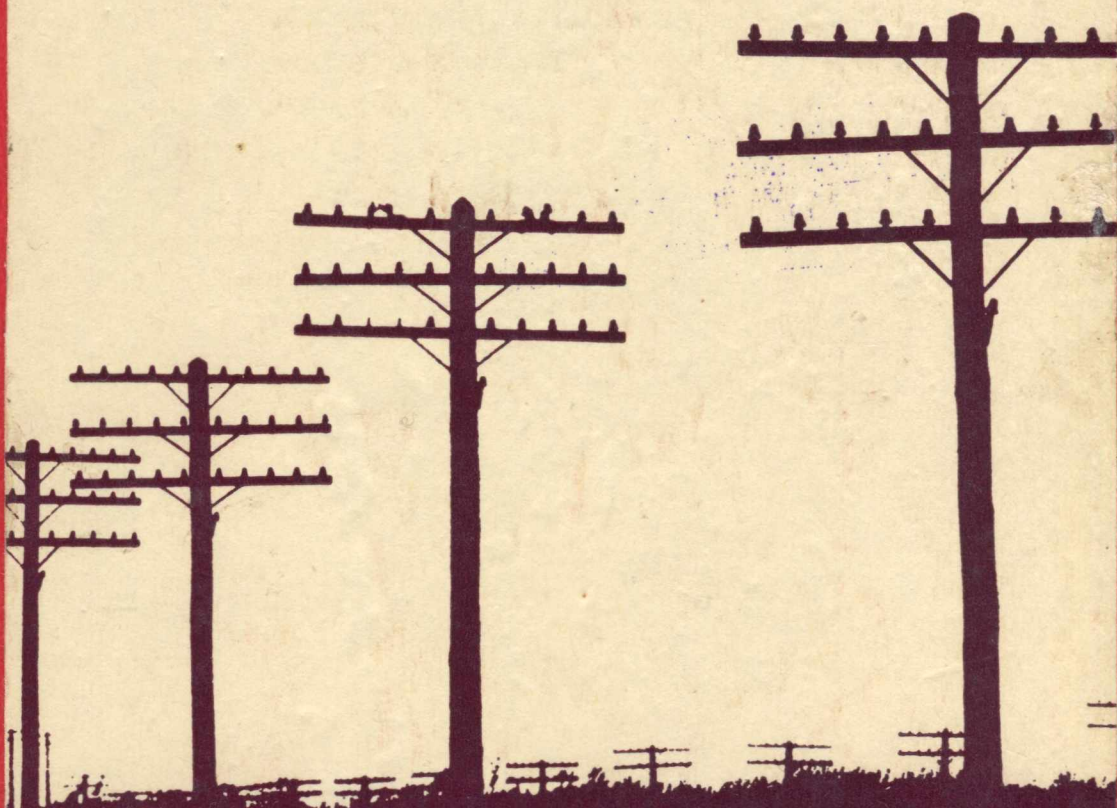

laiškai lietuviams

sausis/ january 1982

Laiskai lietuviams

*religinės ir tautinės
kultūros žurnalas*

1982 / SAUSIS - JANUARY / VOLUME XXXIII, NO. 1

ŠIŲ DIENŲ STABMELDŽIAI

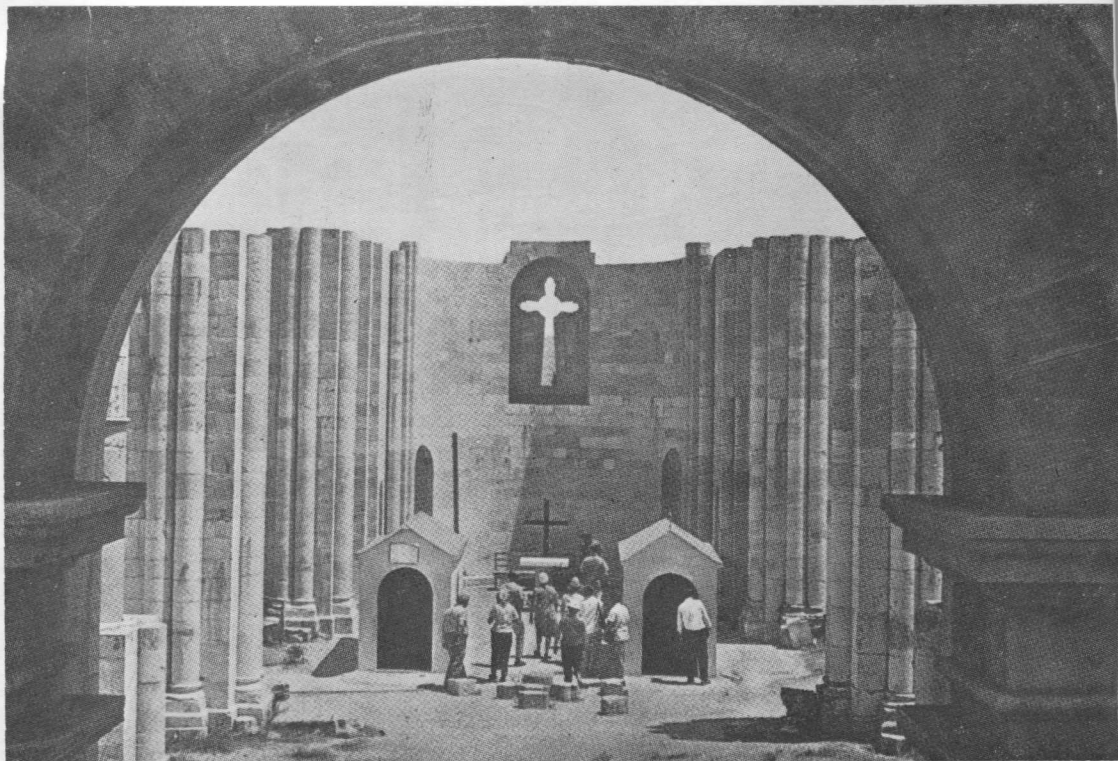
JUOZAS VAIŠNYS, S.J.

Jau seniai civilizuotasis pasaulis nusigręžė nuo stabų. Paskutiniai Europos pagonys lietuviai taip pat jau penkioliktojo amžiaus pradžioje liovėsi garbinę Perkūną, žalčius, šventuosius miškus. Vis dėlto ta pagonybė ar stabmeldystė viena ar kita forma kartais sugrįžta į mūsų civilizuotus, kultūringus kraštus. Ir mes, lietuviai, daugiau ar mažiau nutolę nuo tikrojo Dievo ir jo įsakymų, susikuriame įvairių stabų, kuriuos imame uoliai garbinti. Tokie stabai gali būti: pinigai, rezidencija, automobilis, seksas, perdėtas rūpestis savo sveikata ir t.t. Čia paminėsime tik du iš tų minėtų stabų: pinigus ir seksą

Dabartinėje santvarkoje žmogus be pinigų negali gyventi. Pinigas yra būtina pragyvenimo priemonė, bet kai jis nustoja būti tik paprasta priemonė ir tampa žmogaus tikslu, tada jį galime visai teisėtai pavadinti žmogaus susikurtu ir garbinamu stabu.

Garbinant šį stabą, žmogui praranda reikšmę visos kitos vertybės. Pabėgę iš Lietuvos ir pakliuvę į Ameriką, mūsų tautiečiai iškart dar vis dainavo "Grįšim, grįšim", bet dabar ši melodija jau nepopuliari. Iš pradžių visi gaudyte gaudė spausdintą lietuvišką žodį, stengėsi, kad vaikai nenutoltų nuo savo tėvų kalbos. Ir kaip viskas greitai pasikeitė! Pailustruosiu vienu pavyzdėliu.

Maždaug prieš trisdešimt metų vienas mano geras pažįstamas buvo labai didelis lietuviškos spaudos mėgėjas ir uolus platinotojas. Spaudos platinimo konkurse laimėjo net pirmąją vietą. Praėjo nemaža metų, ir atsitiktinai teko šį asmenį sutikti. Besikalbant apie spaudą, iš jo pasisakymų man kilo kažkoks įtarimas ir abejojimas, ar jis dabar beskaito kokį lietuvišką laikraštį. Taip tiesiog ir paklausiau. "Nu ne, — nedrąsiai atsakė, — dabar jau neskaitau, nes visiškai neturiu laiko; turiu skaityti angliškus laikraščius, kuriuose rašoma apie akcijas (stocks). Žinote, kai pradedi studijuoti tas akcijas, kai žiūri, kur galėsi geriau investuoti pinigus, tai nelieka laiko jokiai kitai skaitybai".

Jokūbo šulinys (iš lauko ir iš vidaus).

“Štai, — pagalvojau, — kokia yra daugelio dabartinių mūsų tautiečių charakteristika — akcijos, investavimai, pinigai. . .” Visa kita jau neturi daug reikšmės; patriotizmas, idealai, tėvynė — jau tik praeitis. Tokie žmonės paprastai daug galvos nesuka, ar jų vaikai bus lietuviai, ar mokės lietuviškai. Tačiau yra ir tokių, kurie laikosi kažkio dvigubo standarto: patys nei lietuvybe, nei lietuviška spauda nesirūpina, bet nori, kad vaikai lietuviškai kalbėtų. Bet jau ir mūsų seneliai sakydavo, kad obuolys nuo obels niekad toli nenukris — kokie tėvai, tokie bus ir vaikai. Jeigu tėvai nenurodys tikrojo kelio savo pavyzdžiu, tai vaikai tuo keliu neis.

Kai atvykę į Ameriką uždirbdavo vieną kitą dolerį, tai jo užteko ir butui išsinuomoti, ir laikraščiu užsisakyti, ir knygai įsigyti, o dabar, kai pralobo, kai pasistatė puošnias rezidencijas, įsigijo patogius vasarnamius ir prašmatnius automobilius, tai lietuviškai spaudai pinigų jau neliko. Tačiau vis dėlto jų pakankamai atsiranda baliukams ir kitokioms pramogoms, kur išleidžiama per vieną vakarą ne dešimtimis, bet šimtais. Tad lai gyvuoja tas didysis stabas pinigas ir jo sūnus hedonizmas! Lietuviška knyga ir laikraštis — tik praeities prisiminimai. . .

Kitas labai mėgstamas garbinti stabas — seksas. Buvęs Čikagos kardinolas Stritch kartą yra pasakęs, kad dabar žmonės yra “sex crazy”. Jeigu taip buvo galima pasakyti prieš trisdešimt metų, tai dabar žmonės tas seksas yra bent dvigubai labiau apkvaišinęs. Ypač tai yra didelė jaunimo problema. Nors pačiam jaunimui, žinoma, čia nėra jokios problemos. Seksas jam yra toks pat kasdieninis dalykas, kaip valgis ir miegas. . . Pirmiau merginų ar vaikinių ypatybės būdavo išreiškiamos žodžiais *gražus*, *simpatingas*, *patrauklus*, o dabar šiuos gražius būdvardžius iš kasdieninės vartosenos jau išstūmė vienas angliškas žodis *sexy*.

Ir kokios visa to pasekmės? Baisios! Apie tai aiškiai kalba statistikos. Maždaug prieš porą metų Amerikoje per vienerius metus 1.200.000 paauglių mergaičių (13-19 m.) tapo nėščios. Apie pusę milijono nėstu-

mą baigė abortu, kita pusė milijono pagimdė netekėjusios, o apie 200.000 ištekėjo. Žinoma, tokios priverstinės vedybos dažniausiai baigėsi skyrybomis po kelių mėnesių ar metų.

Nežiūrint medicinos pažangos, venerinės ligos tarp paauglių labai plinta. Čia pirmąja juodoji rasė, bet nedaug teatsilieka ir baltoji. Deja, nė lietuvių jaunimas nėra išimtis. Tai gali paliudyti kiekvienas gydytojas. Kartą teko kalbėti šiuo klausimu su vienu rimtu lietuviu gydytoju. Jis pasakė, kad pas jį dažnai ateina lietuvaitės pasitikrinti sveikatos. Numojęs ranka, jis ištarė: “E, beveik nė viena neturi vainikėlio, kartais jau nuo 14 m. amžiaus”. Žinoma, pasakymas “beveik nė viena” gal per drąsus, bet galima suprasti, kad pas daktarą eina tos, kurioms reikia, o tos “su vainikėliais” gal neturi reikalo taip dažnai eiti pas gydytojus.

“Gerai, — ne vienas pasakys, — bet ką mes čia galime padaryti? Kalta aplinka”. Taip, aplinka tikrai yra kalta: žurnalai, filmai, televizija daug prie to prisideda, bet visiškai rankų nusiplauti negali nė tėvai. Religinis ir seksualinis auklėjimas šeimoje yra būtinas. Religiniose šeimose ir moralinis gyvenimas yra kitoks. Čia vėl galima prisiminti tą dvigubą standartą. Tėvai nori, kad vaikai būtų religingi ir dori, bet patys tokio pavyzdžio neduoda.

Lituanistinėje mokykloje tikybos mokytojas paklausė vaikus, ar visi sekmadieniais dalyvauja mišiose. Gana daug vaikų prisipažino, kad nedalyvauja. Kokia priežastis? Vaikai maždaug taip aiškino: “Tėveliai šeštadieniais kur nors svečiuojasi, labai vėlai grįžta namo, tai sekmadieniais ilgai miega ir mūsų nenuveža į bažnyčią”. Komentarai nereikalingi.

Šios kelios mintys galėtų būti naudinga medžiaga naujųjų metų sąžinės sąskaitai.

Nuodėmingi pomėgiai yra kaip užnuodytas maistas: tam kartui jie patenkina apetitą, bet galų gale neša mirtį.

T. Edwards

TRYS DIEVO ŽODŽIO ŠALTINIAI

ANICETAS TAMOŠAITIS, S.J.

Kad medis, javas ar daržovė gerai augtų ir neštų derliaus, juos reikia tręšti. O žmogus, kaip jau svarstyta, yra daug kuo panašus į augalą. Todėl, aptarus šiame žurnale įvairius darbus su juo kaip vaismedžiu, galima pakalbėti ir apie tręšimą arba, geriau pasakius, maitinimą, nes trąšos augalui yra maistas. Apie mūsų maitinimąsi Kristus yra trumpai, bet taikliai pasakęs: "Žmogus gyvas ne vien duona, bet ir kiekvienu žodžiu, kuris išeina iš Dievo lūpų" (Mt 4, 4). Mes esame iš kūno ir dvasios; ir vienai, ir antrai daliai reikalingas maistas. O gyvybė maitinasi tuo, iš ko ji pati padaryta. Mūsų kūnas yra medžiaga, iš žemės, todėl ir minta tuo, ką teikia žemė. Mūsų siela yra dvasia, iš aukštai, todėl ir minta tuo, kas plaukia iš aukštybių.

Nesuprastina, kad dėl to, jog mūsų kūno maistas yra tai, kas kyla iš žemės, jį reikia laikyti žemu daiktu. Ir kūno maistas yra svarbi Dievo dovana. Tai gražiai parodydavo mūsų tėvai: jei nukrisdavo ant žemės riekė duonos, pakėlę su pagarba pabučiuodavo, tartum atsiprašydami. Bet apie kūno valgį čia nebus kalbama, nes tai jo mitybos specialistų uždavinys. Jei žvelgsime į dvasią, tai ji, kaip Kristaus nurodyta, minta kiekvienu žodžiu, išeinančiu iš Dievo lūpų. Galima sakyti, kad Dievo lūpos tą mūsų sielą maitinantį žodį taria trejopu būdu.

Visų pirma, kiekvienas Dievo žodį girdi savo viduje. Tas Dievo balsas vadinamas sąžine. Paimkime pavyzdį iš istorijos, kaip Dievas žmogaus viduje kalba — šv. Ignacą Lojolą, jėzuitų ordino steigėją. Buvo karininkas, pilnas ambicijos, pamėgęs nuotykius, riterių romanus, širdies damas ir saldžius komplimentus. Viename mūšyje prieš artilerijos sviedinys sutrupina jo dešinę koją. Sveikdamas savo brolio pilyje, nuoboduliui nuvyti prašo atnešti romanų; juos labai mėgo skaityti. Bet pilyje tokių nebuvo. Rado iš viso tik dvi knygas: Kristaus gyvenimą ir šventųjų legendas. Iš pradžių kari-

ninkas į tokias knygas nenorėjo ir žiūrėti. Paskui, neturėdamas ko veikti, ėmė skaitinėti. Jį ėmė noras juoktis iš ten aprašytų keistuolių: iš jų baimės nusidėti, gyvenimo džiaugsmų atsisakymo, bėgimo nuo turtų ir garbės, galvojimo apie mirtį. . . Bet va, kaip žinome iš biografijos, savo viduje pradeda išgirsti balsą: juk tai buvo drąsuoliai! Jie verčiau sutikdavo mirti, negu sulaužyti ištikimybės žodį Dievui. Taip elgtis ne gėda ir kilniausiam Ispanijos riteriui! Jis buvo pašventęs savo jėgas žemiškam karaliui. Bet ir šventieji buvo kariai, susibūrę po kitokio karaliaus vėliava, pašventę savo jėgas Kristui, kurio tikslas buvo ne užkariauti porą pilių, o laimėti visą pasaulį. Pagijęs, riteris Lojola išėjo kovoti to dangaus Valdovo kariuomenėje. Kambarys, kuriame sveiko, vėliau paverstas koplyčia, tebėra išlikęs iki šiandien su savo masyviomis ažuolo sijomis lubose. Viršuje didelėmis raidėmis užrašyta: "Čia Ignacijus Lojola pasišventė Dievui".

Ir mes patys juk esame vieną kitą kartą girdėję savo viduje Dievo balsą: gal kai buvome gamtoje, kur nors kalnuose, prie jūros ar ežero, gal nuėję aplankyti kapinių, kur ilsisi jau į anapus iškeliavę mūsų draugai, ar naktį žiūrėdami į žvaigždes, gal šalia mylimo asmens. . . Mūsų pačių ir kitų gyvenimas tada pasirodė kažkaip išryškintas gelmes siekiančios šviesos, kuri kai kada net ašarą privertė nubraukti. Išvelgėme tada giliau ne tiek protu, kiek širdimi, visa savo būtimi, kurią turime iš Dievo.

Kitas būdas, kuriuo Dievo lūpos taria savo žodį, yra Šv. Raštas. Liūdna, kad šiaandien daugelis net nebežinome, kas Šv. Raštas iš tikrųjų yra: kad tai Aukščiausiojo Dievo žodis, taip ir vadinamas. Paimkime pavyzdį iš jaunųjų galvosėnos. Čikagos lietuvių jėzuitų leidžiamose *Mūsų žiniose* yra jaunimo skyrius. Jame prieš keletą metų buvo įdėti moksleivių pasisakymai, ko pageidautų mišiose. Buvo gana vertingų. Bet viena rūšis atskleidė, kiek kai kurie jaunieji

nuvažiavę nuo koto savo požiūriu į Šv. Raštą. Štai siūlymas: "Skaitymai mišiose turėtų būti imami iš Šv. Rašto *ir iš kitur*". Vienos mergaitės siūlymas išreikštas dar detaliau: "Aš manau, kad skaitymai galėtų būti parinkti iš knygų ir laikraščių, jei jie yra pritaikyti šioms laikams. . . Gal suprastume, ką Kristus norėjo mums pasakyti". (Vadinasi, amžinojo Dievo žodis nebepritaikytas mūsų laikams; apie Kristaus mintį geriau galime sužinoti ne iš to, ką jis pats sako ir aiškina, bet ką rašo knygos ir laikraščiai). Kita mergaitė panašiai siūlė: "Būtų įdomiau, jei skaitymai būtų renkami iš poezijos arba laikraščių". Dar vienas siūlymas: "Mišiose skaitymai gali būti paimti iš *bet kur*, kad tik jie būtų prasmingi".

Šių jaunuolių nekaltinkime. Kalti esame mes, kunigai ir kiti auklėtojai, įskaitant tėvus, kad toks klydinėjimas galėjo jų mintyse gimti. Tai pavadinta nuvažiavimu nuo koto, ir gerai, nes apreiškia, kad nebesuprantami patys pagrindai — kas Šv. Raštas yra. Plakama į viena, statome ant to paties laipto, kas skiriasi iš esmės. Iš Šv. Rašto, kad ir paprasčiausiai atrodančios jo vietos, į mus kalba Dievas. O iš laikraščio skilties, ar knygos, ar poezijos, nors ir dailiausiai skambančios, į mus kalba vien žmogus. O skirtumas tarp Dievo ir žmogaus kalbos yra ne tik didelis, bet ir pagrindinis, tiek dėl garbės, tiek dėl galybės, tiek dėl gelmės.

Kodėl jos iš pagrindų skiriasi dėl garbės? Todėl kad pirmuoju atveju kalba dangaus ir žemės Kūrėjas, antruoju — jo iš nieko padarytas kūrinys, kurio menkumą taikliai išreiškia Pelenų dienos žodžiai, jog tėra dulkė ir dulkėmis virs. Dėti abiejų žodžius greta kaip lygiavėrcius, ypač apeigose, Dievui garbės tikrai nedaro.

Kodėl dėl galybės? Išeikime laukan, kai atslenka audros viesulas, ir šaukime, kad sustotų — poetiškiausiomis eilėmis, net per visus miesto garsiakalbius. Kokią tai padarys įtaką orui? Jokios. Bet Kristui tarus vieną žodį iš menko žvejų laivelio, nutildavo didžiausias bangas plakanti vėtra. "Kas jis per vienas, — šnibždėdavosi tarp savęs su baimė žmonės, — kad įsakinėja vėjams ir van-

deniui, ir tie jo klauso?!" (Lk 8, 25). Arba nueikime pas laidotuvių direktorių, kur pašarvotas mums brangus asmuo, ir berkime meiliausių žodžių, kad atgytų. Jie liks be vaisių ir tušti. Bet užteko Viešpaties lūpų tarto trumpo sakinio: "Lozoriau, išeiš iš kapo!" Ir jau ėmęs dvokti lavonas grįžo vėl gyvas, tarsi nieko jam nebūtų atsitikę.

Kadangi Dievas yra Kūrėjas, jo žodį lydi jėga. Jis taria: "Tebūnie šviesa!" Ir ta sušvinta — iš nieko. Taria: "Tenurimsta audros!" Ir vėtros, jūros nuščiūva. Kur prakalba į mirusį, jo žodis įžiebta gyvybę, kaip Lozoriui, į kapus lydynam Najino našlės sūnui arba pašarvotai Jajiro dukrytei. Kur prakalba į ligonį, jo žodis įlieja sveikatą: aklieji regi, kurtieji girdi, nebyliai kalba, raišieji vaikščioja, raupsuotieji staiga pamato pasidarę švarūs (plg. Lk 7, 22). O žmogaus tartas žodis gali gražiai skambėti, bet iš savęs lieka bergždžias. Jei paveikia, tai vien iš Dievo skolinta galia, panašiai kaip mėnulis, kuris šviečia ne savo, o skolinta šviesa — tada ir tiek, kiek jos gauna iš saulės. Galybės požiūriu skirtumas tarp Dievo žodžio ir žmogaus kalbos yra dar didesnis, kaip tarp skaistaus vidudienio ir blankios mėnesienos.

Kodėl Dievo ir žmogaus žodis skiriasi dėl gelmės? Todėl kad pirmuoju atveju kalba pati Būtis, kurios pažinimas neturi ribų, nekliudomas jokių paslapčių, nes kiekviena prieš jos skrodžiantį žvilgsnį sutirpsta kaip prieš saulę pavasario sniegas. Kadangi dieviškosios akies neriboja laikas, prieš ją kaip ant delno atsiskleidžia ir tai, kas dėsīs už tūkstančio metų, lygiai kaip ir tai, kas vyksta šiuo metu. Tad pirmuoju atveju kalba pats išminties ir tiesos šaltinis, o antruoju — vien keletas iš to šaltinio nutiškusių lašų į ribotą kūrinio protą, kuriam dažnai tematyti ne toliau už savo nosies galą, visa ateitis gaubiamą nežinios, o tai, kas buvo, vėl užtemdyta praeities miglos. Laikyti vieną ir antrą lygios vertės vadovais arba net paistyti, kad antrasis dabarties žmogui tinkamesnis, yra tikras dvasios apžlibimas.

Vadinti ką nors paistymu (sapaliojimu) yra gana stipru, bet čia atrodo pagrįsta. Ką

gi reiškia dabar imamas nugirsti sakymas, kad moderniajam metui Dievo kalba nebepritaikyta, geriau tinka jos žmogiški pakaitalai? Ogi kad žmogaus dvasią ir širdį geriau supranta ne kas jas suplanavo, dargi pagal savo paties paveikslą, ir pažįsta kiekvieną slapčiausią kampelį, bet kas laikui bėgant truputėlį prakrapštė tos dvasios ir širdies paviršių, o po pačią jų esmę dar tebegrabalioja patamsyje. Taip pat mūsų tariaimai modernius laikus ir jų poreikius Aukščiausias pažįsta kaip savo išverstą pirštinę. Kas šiandien mums regisi modernu, žinokime, kad ateities tolius siekiančiai Dievo akiai yra lygiai pasenę, kaip mums praėjusiųjų kartų mados ir pasiekimai, iš kurių daugelio šiandien ima noras juoktis.

Pagaliau trečias būdas, kuriuo Dievas taria savo žodį, yra jo Sūnus, pagrįstai vadinamas amžinuoju Žodžiu, nes gimsta iš Tėvo tuo, kad Aukščiausiasis, beribė Būtis, laimės, tiesos, galios, grožio ir gėrio Versmė, taria save. Šis Dievo žodis giliausiai ir džiaugiausiai prabyla į žmogaus dvasią, nes ateina ir priima mūsų pačių prigimtį. Džiaugsmas ir nuostaba, matant dangaus Dievo Žodį, žemės motinos vystomą kaip savo kūdikį ir mūsų brolių, liejasi iš kiekvienos tautos kalėdinių giesmių. Aišku, kad Kalėdų įvykio nešamas džiugesys krikščioniui yra tik pradinis žingsnis, skirtas vesti toliau į gyvenimo ir likimo dalijimąsi, bendrumą tarp jo ir Kristaus. Tolimesnės bažnytinės šventės — Didžioji savaitė, Velykos, Sekminės, Devintinės — vysto tą bendrumą toliau, dalijantis kentėjimu, būsimuoju prisikėlimu, Šventąja Dvasia, pačiu kūnu ir krauju.

Jau žemės plotmėje dalijimasis bendra dalia su mylimu asmeniu žmogų įstabiai gaidina. Tad galime suprasti, kokios vertės yra jo dvasiai mylintis dalijimasis viskuo su Dievo vienturčiu Sūnumi. Kieno sąmonės šaknys jaugusios į šią centrinę ir džiugią krikščionybės tiesą, tas taip jos syvų stiprinamas, kad jo nebepajėgia palaužti net kruvinų bandymų smūgiai, kaip liudija tikėjimo kankiniai, jų tarpe trapios moterys ir glėžni vaikai.

Per kelis numerius lyginome pasaulį su sodu, o save — su Dievo jame pasodintu medžiu. Kad geriau suprastume savo pagrindinius uždavinius žemėje, svarstėme, ką mes turime daryti su medžiu. Dabar, viską baigdami, žvilgterkime į tai, ką medis daro mums. Svarbiausia daro bene keturis dalykus: gražina apylinkę, grynina orą, teikia pavėšį, neša vaisių. Čia vėl matome, jog visa tai tinka sakyti ir apie žmogų.

Pirma, medis puošia apylinkę. Be medžių plika, negyva — nei paukščių čiulbesio, nei lapų šlamesio, nei šakų ošimo; nuoga ir nyku. Tai vaizdžiai *Anykščių šilelyje* piešia vysk. Baranauskas. Slegiantį išpūdį, kur nėra medžių, pateikia šiais žodžiais: "Kur toji puikybė jūsų pasidėjo? Kur ramus jūsų ošimas nuo vėjo? Kur jūsų paukščiai, paukšteliai, paukštytės, katrų čiulbančių taip ramu klausytis?.. Visa prapuolę... Taip neramu regis: lyg tartum rūmas suiręs, nudegęs, lyg kokio miesto išgriuvus pustyne, lyg kokio raisto apsvilus kemsynė!"

Kas apylinkei gražus medis, tas visuomenei taurus žmogus — puošmena ir pasididžiavimas. Sakyta apgalvotai, jog taip veikia *gražus* medis, ne koks stuobrys ar medpalaikis. Kiek daug būtų skurdesnė Bažnyčia be tokių kilniabūdžių žmonių, kuritos vaizduoja paveikslai ir statulos: be šv. Kazimiero, šv. Cecilijos, šv. Jono Krikštytojo, kurį pats Kristus išgyrė žmonėms, nurodydamas, jog tai tartum ažuolas, kaip sūnus — pasididžiavimas kiekvienai žemės motinai! Kiek daug būtų skurdesnė be mažosios Teresės, tyrasielės mergaitės, ikūnijusios savyje Kristaus brangintą kūdikystės idealą, be šv. Pranciškaus Asyžiečio, žavinčio net ateistus! Ir kiek būtų skurdesnė be šv. Petro, to tikro žmogaus paveikslo: su daugeliu klaidų, karšto būdo, kartą labai gėdingai paslydusio, bet dėl to vėliau ir savo brolius supratusio; klystančio, bet mylinčio, silpno, o vis dėlto Viešpaties pasirinkto tokio aukščio pareigoms — gauti pačius dangaus karalystės raktus. Kas tarta apie Bažnyčią, galima sakyti ir apie žmoniją. Kiek daug būtų skurdesnė mūsų pačių tautos istorija be tauriųjų šalies vyrų, moterų ir mergaičių,

kuriems išvardinti čia nėra vietos, o daugelio kilnių pasišventėlių nežinome ir vardo.

Antra, medis grynina orą. Tai žinome iš gamtos pradžiamokslio. Ar ne teisinga sakyti, kad tai daro ir taurus žmogus? Ypač šiandien mus supa sugedusi dora, kurios nuodijantis tvaikas užkrečia ir tai, kas dar sveika. Ta gendant ir gadinanti aplinka turi būti gryninama. O ją pajėgiausiai grynina šviesaus gyvenimo žmonės savo veikla ir pavyzdžiu. Juk taip buvo ir su senovės pagoniškuoju pasauliu. Ji nauja gaiva perkeitė iš Kristaus ir apaštalų sėklos išaugę medžiai — pirmieji krikščionys, neatsispiriamai veikę savo skelbiama tiesa, gyvenšenos trauka ir kraujo auka.

Trečia, medis teikia pavėsį. Jau Lietuvoje karštą dieną miela medžio pavėsyje. Tas pavėsis yra dar gaivesnis džiaugšmas keliaujančiam per dykumą, kur mylių myliomis virš galvos — kepinanti saulė, po kojų — deginantis smėlis. Amerikos vakaruose yra vadinamasis *Mirties slėnys*. Ir jo, ir kitų dykumų keliai todėl iškloti dažnais gyvulių ir žmonių kaulais, kad keleiviai nebepasiekė gaivinančio pavėsio. Ar ne tiesa, kad mūsų žemė dažnai panaši į nesvetingą dykumą, kur daug slegiančios kaitros, vargo ir ašarų, vėjo pūkštomo ir akis graužiančio smėlio? Tuose gyvenimo tyrlaukiuose darbštus ir kilnius, draugiškas ir atjaučiantis žmogus yra tartum oazė dykumoje, gaivus pavėsis, kurio taip ilgisi daugelio širdis. Dar pridėtina, kad be tokių iš daugelio pradėtų darbų veikiai lieka tik griaučiai.

Pagaliau ketvirta, medis neša vaisių. Iš tos pačios juodos žemės vienas padaro raudonų vyšnių, kitas — mėlynų slyvų, treči — įvairių rūšių obuolių ir kriaušių. Žmonės, kaip medžiai, irgi skirtingi: kiekvienas savaip žydi, vienas brandina tokius vaisius, kitas — kitokius, žiūrint kokie talentai kam Dievo duoti.

Sodo vaisiai palaiko mūsų gyvybę ir sveikatą. Tą pat daro kilnaus žmogaus darbai. Iš jų sklinda į pasaulį gyvastis ir gėrovė. Be abejo, tarp medžio vaisių ir žmogaus darbų esama vieno esminio skirtumo. Sodo vaisiai, nešdami gyvybę ir sveikatą, patys

KIEK KARTŲ ATLEISTI?

CHIARA LUBICH

“Aš nesakau tau — iki septynių, bet iki septyniasdešimt septynių kartų” (Mt 18, 22).

Ar atsimeni, kam Jėzus pasakė šiuos žodžius? Ogi Petru, kurs, klausęs nuostabių Jėzaus sakomų dalykų, paklausė: “Viešpatie, kiek kartų turiu atleisti broliui, kai jis man nusikalsta? Ar iki septynių kartų?” Jėzus atsakė: “Aš nesakau tau — iki septynių, bet iki septyniasdešimt septynių kartų”. Matyt, kad Petras buvo smarkiai paliestas Viešpaties mokymo, o būdamas geras ir dosnus, pasiryžo įsijungti į tą naują gyvenimo kelią, kurį Jėzus skelbė. Jis manė, kad, atleisdamas septynis kartus, darysias kažką ypatingo. Žydai sakydavo, kad galima atleisti du, tris kartus, daugiausia keturis. Bet Jėzus sakė, kad reikia atleisti iki septyniasdešimt kartų po septynis. Jis pabrėžė, kad atleidimas neturi ribų, reikia visuomet atleisti. Tie žodžiai primena Adomo ainio Lumeko giesmę: Septynis kartus bus atkeršyta Kainui, bet Lamekui septyniasdešimt septynis”. Taip neapykanta plinta tarp žmonių ir kaip upė tvinsta, kol išsilieja ligi jūros platybių. Prieš tokį blogio tvaną Jėzus nurodo beribį, besąlyginį dovanojimą, galintį sustabdyti smurtą. Tik atleidimas gali priešintis tokiam blogos valios išsiliejimui, rodydamas žmonijai geresnę ateitį negu savęs susinaikinimą.

Reikia visuomet atleisti. Bet atleidimas nėra tik užmiršimas, nenorintis pažiūrėti tikrovei į veidą. Atleidimas nėra silpnybė, nekreipimas dėmesio į neteisybę iš stipresniojo baimės. Atleidimas nėra indiferentizmas.

dingsta. Jie pereina į mūsų būtį, virsta gyva mūsų kūno medžiaga. Ir tai, ką nuveikia žmogus, jo vaisiai, pereina į kitus, virsta jų gyva ir nebeatskiriama būtimi. Bet, pereidami į kitus, patys nedingsta, o drauge pasilieka juos atnešusiam žmogui. Ir liks jo brangi nuosavybė netgi anapus žemės ribų, amžinai.

Atleidimas nevadina blogio gėriu. Atleidimas yra aiškus ir laisvas valios veiksmas, kurs priima brolius tokius, kokie jie yra, nepaisant mums padaryto blogio, taip kaip Dievas priima mus, nusidėjėlius, nepaisant mūsų nusikaltimų.

Atleisti nereiškia atsakyti įžeidimu už įžeidimą, bet daryti taip, kaip sako šv. Paulius: "Neleisk, kad tave blogis nugalėtų, bet nugalėk blogį gerumu" (Rom 12,21). Dovanoti — reiškia duoti galimybę tave įžeidusiam turėti su tavimi naujus santykius. Tai padėtų judviem pradėti iš naujo gyvenimą, kuriame blogis negalėtų tarti paskutinio žodžio. Gal norėsi žinoti, kaip turėtum gyventi pagal tuos žodžius, kuriais Jėzus atsakė į Petro klausimą: "Kiek kartų turiu atleisti savo broliui?" Atsakydamas jam, Jėzus pirmiausia turėjo galvoje santykius tarp krikščionių, tarp tos pačios bendruomenės narių. Todėl pirmiausia turi taip elgtis su savo tikėjimo broliais: šeimoje, bendruomenėje, darbe, mokykloje.

Tu žinai, kad užgautasis dažnai yra linkęs atsakyti panašiu žodžiu ar elgesiu. Tu žinai, kad asmenys, gyvenantys tuose pačiuose namuose, dažnai skaudina vienas kitą dėl to, kad yra skirtingo būdo, skirtingos nervų įtampos ir dėl kitų skirtingų priežasčių. Todėl niekada neturi užmiršti, kad tik nuolatinis atleidimo dvasios atnaujinimas gali išlaikyti taiką ir vienybę.

Tu visad būsi gundomas galvoti apie kitų netobulumus, prisiminti jų praeitį, norėti, kad jie būtų kitokie, negu yra. Bet tu turi įprasti matyti juos kita akimi, žiūrėti į juos kaip į naujus asmenis, juos visad priimdamas be jokių rezervų, nors jie ir nesigailėtų.

Sakysi, kad tai sunku? Žinoma. Krikščionybė yra graži, bet daug reikalaujanti. Juk esi sekėjas Dievo, kurs, mirdamas ant kryžiaus, prašė Tėvą atleisti tiems, kurie buvo jo mirties priežastis.

Drąsos! Pradėk taip gyventi, ir užtikrinu, kad turėsi ramybę bei džiaugsmą, kokio dar nesi patyręs.

Iš italų kalbos išvertė
kun. A. Sabas

DVASIOS VALDOMAS TEMPERAMENTAS

P. DAUGINTIS, S.J.

Temperamentą mes gauname gimdami. Iš prigimties paveldėti temperamentai gana įvairūs, tačiau kiekvienas jų turi teigiamybių ir silpnybių. Kaip ir visas prigimties savybes, temperamentą žmogui labai sunku apvaldyti, ypač jo silpnybes. Silpnybės, jeigu nevaldomos, pridaro pačiam žmogui ir kitiems daug nemalonumų ir žalos.

Auklėjimasis ir išsikovotas tvirtas charakteris daug palengvina jo apvaldymą, tačiau ne visiškai. Ko nepajėgia žmogus — pajėgia Dievas, su jo malone pačiam žmogui bendradarbiaujant. Tad šiame rašinyje ir pasvarstysime, kaip galima su Dievo pagalba nugalėti savo temperamento silpnybes ir įsigyti dvasios kontroliuojamą bei valdomą temperamentą.

TEMPERAMENTŲ YPATYBĖS

Temperamentas yra *igimtas biopsichinių bruožų junginys*, kuris, atsiliepdamas į išorinio pasaulio dirginius, nesąmoningu būdu paveikia žmogaus elgesį. Psichologinėje plotmėje temperamentas — tai tipas, šiam žmogui būdingas emocijų, jausmų ir veikimo reiškimasis.

Pagal įvairius stebėjimus ir tyrinėjimus, temperamentas perduodamas genų; perduodamos tėvų, bet ypač senelių, temperamentų ypatybės. Temperamentui turi įtaką endokrininių (vidaus sekrecijos) liaukų syvai ir automatinė, žmogaus nekontroliuojama smegenų sistemos dalis.

Temperamentas skiriasi nuo charakterio. *Charakteris* yra temperamento, vaikystėje įgytos treniruotės, ugdymo, auklėjimosi, įsitikinimų ir laikysenos padarinys. Jis skiriasi ir nuo *asmenybės*, kuri yra žmogaus kitiems rodomas ir jų pastebimas "veidas".

Nuo filosofo Hippokrato ir gydytojo Galeno laikų skiriami keturi temperamentai: sangviniko, choleriko, melancholiko ir flegmatiko. Naujesniaisiais amžiais ir mūsų laikais psichologai ir kiti mokslininkai yra

sudarę tobulesnių temperamento klasifikacijų, paremtų statistikos duomenimis. Tačiau tos klasikinės keturių temperamentų sistemos daugelis prisilaiko ir dabar. Jos laikėsi net Wilhelm Wundt (miręs 1920 m.), eksperimentinės psichologijos tėvas.

Sangviniko būdingos savybės: emocianalus, greitai, bet silpnai reaguojas, nepastovus, per greitai skubus, šviesių, draugiškų jausmų, atsižvelgias į kitus.

Cholerikas: emocianalus, greitai ir stipriai reaguojas, vadovo tipas, linkęs į dabartį, bet greitai ignoruojas žmones, nekantrus, dažnai tamsesnių, niurių jausmų.

Melancholikas: neemocianalus, lėtai, bet stipriai reaguojas, tamsių, pesimistiškų jausmų, pakrypęs į save ir į praeitį, pasyvus, mokąs pasiaukoti, bet labai kritiškas, neatlaidus, viduje degas.

Flegmatikas: neemocianalus, lėtai ir silpnai reaguojas, tačiau mielių, draugiškų jausmų, linkęs taip pat žiūrėti į praeitį, labai konservatyvus, neapsisprendžia, pasyvus, mėgstas juokus, bet jais kitus užgaunas, užsispyręs, laiką savo planus geriausiai.

Taigi, kaip matome, kiekvienas temperamentas turi ir tegiamybių, ir silpnybių. Grynų temperamentų beveik nepasitaiko. Jie yra susimaišę, bet paprastai kuris nors vyruoja, yra pagrindinis. Užtat žmoguje gali reikštis ir kelių temperamentų silpnybės, pvz. sangviniko šokinėjimas nuo vieno dalyko prie kito ir melancholiko nepasitenkinimas, bloga nuotaika, nervingumas.

NE VIENA, BET DVI PROBLEMOS

Viena ponia atėjo pas dvasiškį psichiatrą Tim La Haye (kurio knygos "Spirit-controlled temperament" mintimis ir šio rašinio autorius pasinaudojo). Ji ilgokai skundėsi savo šeimos sunkenybėmis. Ją išklausęs, jis pasakė, kad ji pasidavusi rūstybės aistrai.

— Ir jūs būtumėt išerzintas, jei gyventumėte su vyru, kuris visada šiurkštus ir elgiasi su manimi, kaip su gatvės moteria, — gindamasi atšovė ji.

— Taip, ponia, jūs turite dvi problemas.

— Ne, aš turiu tik vieną problemą — savo vyrą!

— Be abejo, jūsų vyras yra jums viena problema, tačiau jūsų laikysena vyro atžvilgiu yra antra problema. Iki jūs neprisipažinsite prie savo savanaudiškumo nuodėmės visame savo elgesyje su vyru ir neprašysite Dievo pakeisti savo elgesį — nieko nebus! Jūs savyje vis užgesinate Šv. Dvasią, kuri yra meilės, gerumo ir ištvermės dvasia!

Ta moteris palengva suprato savo kaltę — kad ji esanti karštakošė, irzli, pikta atsiliepianti į savo vyro netinkamą elgesį. Ji apgailėjo savo kaltę, prašė Išganytoją pasigailėti ir išpažino savo nusikaltimus. Trumpu laiku pasijuto pajėgianti nugalėti užsigavimą, įtūžimą, apkartimą, pyktį. Į jos pasikeitusį elgesį vyras greitai atsiliepė malonumu ir meile. Jos gyvenimas visiškai pasikeitė. Tai yra tikinčio krikščionio kelias, siekiant suvaldyti savo temperamento silpnybes.

PYKČIO IR BAIMĖS ŠAKNYS

Turint sunkumų dėl savo temperamento santykiuose su kitais ir numatant dar didesnių sunkumų, pirmiausia reikia juos pajusti kaip savo asmenišką, o ne kito kaltę, kaip savanaudiškumo nuodėmę, kuri kliudo Šv. Dvasiai veikti žmoguje. Šv. Paulius savo laiškuose įspėjo krikščionis: "Neliūdinkite Šv. Dvasios! Neužgesinkite savyje Dvasios!" Ugnis užgesinama, užpilant ją vandeniu, neduodant jai kuro ar ją sutrypiant. Taip ir Šv. Dvasios meilės ugnis, karštis, šviesa ir veikimas užgesinamas nuodėmių vandeniu: Dievo įžeidimais, niekinimais, nevykdymu jo įsakymų ir prisiimtų pareigų.

Daryti nuodėmę skatina, tiesiog traukte traukia temperamento silpnybės. Pavyzdžiui sangviniko greitas pasidavimas jausmams, nepastovumas, skubėjimas, o cholero karštumas, impulsyvumas, kitų niekinimas padaro tokius žmones linkusius į *pykčio arba rūstybės aistrą*. Šios aistros dėka endokrininių liaukų syvai žaibiškai paruošia kūną ir dvasią gintis ar pulti. Rūstybės aistra reiškiasi tokiais formomis: apkartimu, užsigavimu, šauksmu, kritika, įtūžimu, kerštu, neapykanta, pavydu, maištavimu, apkalbomis, pasityčiojimais, neatlaidumu. Taip pat ši aistra atsiliepia ir dažna širdies, ner-

vų bei viso kūno įtampa, vedančia į įvairių organų sutrikimą.

Nekovojant su tokiais pasireiškimais, juos dažnai prileidžiant ir net puoselėjant, jie tampa neapvaldytos rūstybės arba pykčio tikromis nuodėmėmis. Tokiu būdu užgesinama tikinčiojo žmogaus sieloje Šv. Dvasia. Be jos pagalbos žmogui darosi vis blogiau.

Melancholiko silpnybės, pvz. nuolatinė savęs ir kitų kritika, per didelis laukimas iš savęs ir iš kitų, iš to kylantys pergyvenimai, nepasisekimai, nepasitenkinimai, bloga nuotaika, pesimizmas, depresija veda žmogų į *baimę*.

Kartais taip galima pasakyti ir apie flegmatiką. Jo neapsisprendimas, laukimas, nepaslankumas, užsispyrimas, konservatyviškumas, kitų užgavimas aštriais juokais ir iš to kylančios reakcijos, nemalonumai jį padaro linkusį į *baimę*.

Baimė reiškiasi įvairiomis formomis: būkštavimu, susijaudinimu, bailumu, nerivingumu, nerimavimu, įtarinėjimu, mažavertiškumu, depresija, viešumos vengimu. Žmogus, baimės užvaldytas, praranda jausmą ir dvasinę pusiausvyrą, apserga nervų ir proto ligomis, gauna aukštą ar per žemą kraujo spaudimą, galvos skausmus, širdies ligas, apopleksiją. Jis neturi džiaugsmo, vidujinio spinduliavimo, malonaus visuomeniško bendravimo.

Be abejo, yra ir kitų baimės priežasčių, pvz. silpnas kūnas, menka sveikata, vaikystėje ar jaunystėje turėti skaudūs, traumatiški pergyvenimai, neužgijusios vidujinės žaizdos, trūkumas gyvo tikėjimo... Tačiau bendroji ir svarbiausia priežastis yra *savanaudiškumas*. Tie dažni nepasitenkinimai, įsižeidimai, bloga nuotaika, baimė nepalančios žmonių nuomonės, pajuokos — juk visa tai kyla iš perdėtos, nesveikos savimybės. Tai yra savanaudiškumo nuodėmė, nepasitikėjimas Šv. Dvasios pagalba ir išmintimi, visagaliu Dievo gerumu ir atlaidumu. Tai dažnas savimyliškas neatlaidumas kitiems ir net sau, neprisirengimas dirbti ir padėti kitiems, nors sąžinė ragina tai daryti.

Taigi tikintysis pirmiausia turi atpažinti

savo temperamento silpnybių pasireiškimą neapvaldytos baimės ir pykčio kaltėmis, asmeniškomis savanaudiškumo nuodėmėmis, einančiomis prieš Šv. Dvasią, vaizdžiai išsireiškiant, nuliūdinančiomis ir užgesinančiomis Šv. Dvasią sieloje.

KAIP NUGALĖTI IR PAGYDYTI SILPNYBES?

Savo silpnybes reikia apgalvoti. Gailestis yra pajutimas, kad savo kaltėmis užgavai tave mylintįjį Tėvą, taip pat ir žmonėms pridarei blogybių. Tai yra gėdos ir skausmo pajutimas. Tačiau reikia ir pasitikėjimo Dievo gailestingumu, kreiptis į nukryžiuotąjį Kristų ir pajusti, kad jis yra asmenišką tavo išganytoją. Tad su dideliu pasitikėjimu galima maldauti pasigailėjimo.

“Jeigu išpažįstame savo nuodėmes, jis teisingas ir ištikimas, kad atleistų mums nuodėmes ir apvalytų mus nuo visų kalčių” (1 Jn 1,9). Tad reikia pirma pasitaikanti proga pasinaudoti *susitaikymo sakramentu*, nes tai matomas ženklas, garantija, kad Dievas tikrai pasigailėjo, susitaikė ir padėjo susitaikinti su kitais. Jis taip pat valo, gydo kalčių padarytas dėmes, nešvarumus, dvasines žaizdas.

Jei temperamento silpnybių sukeltas netvarkingas pojūčių ir aistrų reikškimasis yra tapęs stipriais įpročiais, nedorybėmis ir ydomis, tai kartais reikia ypatingo, ilgiau užtrunkančio gydymo.

Reikia tikėti ir pasitikėti Dievu, kad jis suteiks pergalę. “Aš visa galiu tame, kuris mane stiprina”, kaip sako šv. Paulius. Dar geriau yra nežiūrėti į tas ydas iš neigiamos pusės, bet stengtis būti pripildytam Šv. Dvasios. Reikia maldauti Dievą, kad vietoje baimės, keršto, neapykantos Dievas duotų savo Šv. Dvasią. Pats Kristus sakė: “. . . juo labiau jūsų dangiškas Tėvas iš dangaus suteiks Šv. Dvasios tiems, kurie jos prašo”. Reikia prašyti labai nuoširdžiai, kad jis gausiau suteiktų Šv. Dvasios dovanų: tikėjimo, meilės, ištvermės. . .

IR KAS PO TO?

Po to reikia, kaip šv. Paulius ragina tikinčiuosius, “vaikščioti Šv. Dvasioje ir gyventi Jėzuje Kristuje”. Kai Kristus yra ti-

kinčiojo juntamas kaip asmeniškas Išganytojas ir Viešpats, kai Šv. Dvasia pripildo žmogaus sielą, tai tas žmogus jaučia ir gyvena ne pagal kūną, bet pagal dvasią, tikėjimo apšviestą ir Šv. Dvasios vadovaujamą. Šv. Paulius tokio krikščionio gyvenimo apraiškas vadina "dvasios vaisiais", o krikščioniškoji tradicija jas tiesiog vadina "Šv. Dvasios vaisiais". Mat jie didžiausia dalimi yra Šv. Dvasios nuostabaus veikimo pasekmė, pačiam tikinčiajam nuolat uoliai su ja bendradarbiaujant (plg. Gal 5,22).

Jie pasidaro būdingais tikinčiojo bruožais, vis tiek ar tas tikintysis būtų sangviniškas, ar cholerikas, ar melancholikas, ar flegmatikas. Tikinčiajam prašant ir uoliai bendradarbiaujant, Šv. Dvasia, įsiviešpatavusi sieloje, viską persunkia tikra meile, malonumu, gerumu; leidžia išgalėti džiaugsmui, sugyvenimui, taikai, ramybei, padedant suvaldymui, romumui, ištvermingumui. Tai ir yra įvairūs Šv. Dvasios vaisiai bei gyvenimas dvasia ir vaikščiojimas Šv. Dvasioje.

Tikintysis pradeda jausti esąs vis labiau sujungtas su Dievu ir Jėzumi Kristumi, savo Išganytoju, esąs to dieviškojo vynmedžio šakelė, jo mistinio, paslaptingojo kūno narys, kuriame pulsuoja dieviškojo gyvenimo srovė ir jėga. Širdies pakėlimu ir malda suvokia ir jaučiasi gyvenąs Jėzuje Kristuje (plg. Jn 15,1-14).

Taip gyventi labai padeda dažnas Šv. Rašto skaitymas. Ten randame Dievo mintį, mokslą, įstatymus, nurodymus ir meilę visiems žmonėms. Taip pat labai daug gali padėti kasdieninė malda, šv. Mišios, Komunija ir kiti sakramentai.

Didelės reikšmės turi tas dvasią pakeilantis žinojimas, kad Kristaus Dvasia yra jo sieloje, kad ji nuolat veikia per pašvenčiamąją malonę ir savo dovanas. Kristus ir Šv. Dvasia pripildo žmogaus sielą ir veikia savo dieviška galybe. Kartais veikia iš lėto, kartais staigiai, tikinčiajam prašant ir bendradarbiaujant. Taip jo temperamentas keičiasi, gerėja. Palengva pasiekama, kad tikinčiojo temperamentas tampa dvasios perimtas, kontroliuojamas ir valdomas. Jo natūralios teigiamybės veikia ir toliau visa sa-

KAI TĖVŲ IR VAIKŲ ROLĖS PASIKEIČIA...

MARIJA STANKUS-SAULAITĖ

Šią vasarą su tėvu praleidau namie, t.y. Connecticut valstijoje. Buvo viena proga, kada išgirdau savo tėvų amžiaus žmonių rūpesčius: kas atsitiks, jei susirgsiu — ar vaikai prižiūrės mane? Buvo visokių nuomonių. Vieni sakė, kad vaikų pareiga tėvams bėdoje padėti; kiti sakė, kad vaikai neturi šios pareigos. Mano nuomonė buvo tokia: iš anksto negalime žinoti, ką darysime. Vėliau išgirdau vaikų rūpestį: kas bus, jei tėvai nebegalės vieni gyventi ir susitvarkyti? Tik tada pagalvojau, kad mūsų šeimos padėtis yra ne išimtis, bet bendras mūsų kartos rūpestis.

Mamai mirus, po keturių mėnesių tėvas pergyveno paralyžių ("stroke"). Prieš penkerius metus tai buvo atsitikę lengva forma, ir tėvas "išsikapstė". Žinojome, kad gali vėl atsitikti. Po mamos ligos ir mirties norėjosi viską pergaltvoti, ramiai pagyventi, kol pasidarys lengviau. Visi laikėmės kartu — kartu kovojome, atskirai grūmėmės. Kiekvienas bandė tęsti savo gyvenimą jau be to mylimo asmens. Tėvui susirgus, vėl visas gyvenimas sugriuvo.

Tamsiausias mano savarankiško, suaugusio asmens gyvenimo įvykis buvo tėvui pirmą kartą susirgus. Tai buvo kaip tik Kalėdų metas. Brolis buvo toli. Atrodė, kad patys gyvenimo ramsčiai sulūžo, kad nebebuvo to, kuo rėmėmės. Bet tėvas atsigavo, ir prašvito.

Antrą kartą tėvui susirgus, jau buvo kitaip. Vieno iš tėvų mirtį pergyvenus, visas gyvenimas pasikeičia. kažkas nebegražina-

---

vo jėga, net sustiprintai (pvz. dėl geros, džiaugsmingos nuotaikos). Jo neigiamosios savybės apvalomos, pagydomos, pritildomos, atsveriamos teigiamomis savybėmis. Žmogus atlieka darbų, pirmiau neįmanomų dėl savo temperamento. Toks žmogus jau turi dvasios valdomą temperamentą.

mo dingsta. Kito iš tėvų ligą pergyvenant, dar labiau pasikeičia kažkas esminio. Vaikas netenka savo vietos, perimdamas suaugusiojo rolę. Jis turi spręsti, juo remiasi šeima. Vaikas perima tėvų rolę.

Mūsų tėvas neteko visų jėgų. Jis turėjo po truputį išmokti judėti, pasisukti, valgyti; vėliau išmoko nurašyti raides, kartoti žodžius, su lazda vaikščioti, kitiems einant šalia. Pilnas sąmojaus, lengvai ir greitai valdąs žodžius asmuo tapo nebyliu. Dešinę pusę suparalizavus, taip atsitinka — tai vadinasi "aphasia".

Tėvas turėjo ir turi viską vėl išmokti, ir mes, jo vaikai ir jo dukters vyras, turėjome išmokti visai kitaip gyventi, kitaip apie gyvenimą galvoti. Mes išmokome kitaip kalbėti, kitaip virti, kitaip į laiką žiūrėti.

Galbūt dėl to, kad mamos širdis buvo nestipri ir visada bijojau jos mirties, labai bijojau ligoninių ir ligonių. Bandydavau tai nugalėti, bet nepasisekė. Liga ir mirtis atrodė baisiausi dalykai. Mamos mirtis atvėrė kitą dimensiją, išmokė kitaip mylimo asmens artumą jausti. Tėvui staiga susirgus, reikėjo greitai išmokti susivaldyti, nebebijoti, surasti būdą kiekvieną dieną susitvarkyti, namuose esant ligoniui, netekusiam savo galių. Ir tas ligonis buvo tėvas.

Per kiekvieną sukrėtimą ryškėja Dievo pagalba ir artimų asmenų stiprumas. Kažkaip visi kartu gali surasti tai šeimai išeitį. Kokia ji bus, gal nėra taip svarbu. Svarbu, kad niekas nebūtų nuskriaustas ir kad visi pasidalintų naujo gyvenimo darbus.

Brolis tėvui padėjo pirmaisiais jo ligos mėnesiais. Prižiūrėjo ligoninėje, kartu mokėsi atsigauti ligoninėje. Brolis mums viską siuntė: brošiūras, nurodymus, tos ligos apibūdinimus, kad ir mes suprastume. Bet manau, kad ne viską mums, tuo laiku toli esantiems, sakė. Tik vėliau susigaudžiau, kad buvo daug blogiau, negu maniau, kad brolis labai daug vienas tyliai pakėlė. Vasarą ir aš su tėvu pabuvau. Turėjau kitų rūpesčių, ilgėčiau normalaus šeimos gyvenimo, tad vasara nebuvo šviesi. Palengvėjo, pažįstamų šeimai atvykus. Tada dar tėvo padėtis nebuvo nusistovėjusi. Reikėjo keletą

kartų staiga ligoninėn vykti — kiekvieną kartą išsigandus.

Rudenį parsivežėm tėvą į Čikagą. Buvo sunku apsiprasti, surasti gerą pagalbininkę, išmokti susiorganizuoti. Daug kas mums padėjo. Padėjome vienas kitam. Tėvas mums padėjo, būdamas švelnus, kantrus, atlaidus, stengdamasis, ką galėjo, pats padaryti, būti savarankiškesnis.

Šiomet po vasaros, mūsų tvarkai nusistovėjus, jau buvo daug lengviau negu pernai. Dienos metu turime pagalbininkę. Mokame tinkamai virti, klausyti, su tėvu vaikščioti. Mokame susikalbėti, tėvui vis labiau kooperuojant, broliui ir mano vyrui vis labiau jį suprantant.

Kartais visiems pasidaro labai sunku. Pagalvoju, kad tėvas atsibudęs nustemba, nebegalėdamas atsikelti, vaikščioti ir senu savo humoru pradėti dieną. Kiekvieną rytą jis turi pasiryžti gyventi ir nepasiduoti. Brolis turi surasti būdų savo tėvą remti ir mums padėti, nors jo paties gyvenimas pilnas kitų rūpesčių bei darbų.

Diena iš dienos keletas dalykų aiškėja. Negalime kitų teisti, kritikuoti jų elgesio, kam nors jų namuose susirgus, nes nežinome, kokios sąlygos. Negalime iš anksto sakyti, kaip elgsimės, gyvenimui pasikeitus, nes to nežinome. Turime tikėti ir tikėtis, kad, kam nors iš šeimos susirgus, kartu galėsime nuspręsti, ką daryti. Turime vieni kitais pasitikėti. Turime ir galime žinoti, kad toje staigioje tamsoje Dievas padės — ne abstrakčiai, bet konkrečia pagalba aiškiai galvoti ir energingai elgtis.

Nemanau, kad reikia ar naudinga ateitimi rūpintis, bet manau, kad galima apgalvoti ir pergaltuoti savo pažiūrą į ligą ir staigų susilpnėjimą. Daug kas bijo ligonių, bijo negalinčių kalbėti ar judėti taip, kaip mes judame, daug kas tiesiog nežino, kaip elgtis prie žmogaus, negalinčio mums įprastu būdu išreikšti džiaugsmo, skausmo ir savo minčių. Tokius dalykus galima išmokti.

Kam nors susirgus, reikia atsiminti, kad šiame krašte yra paramos sergantiems. Nors ji nėra pakankama, bet vis tiek nurodo, kaip elgtis, kaip gyventi ir susiorganizuoti. Turi-

me stengtis, kad žmogus nebūtų vienas, kai jam sunku. Atsiranda gerų žmonių. Mums daug padėjo draugai, kaimynai, skautai.

Turbūt kiekvienas mūsų arba kitam padės, arba pats bus pagalbos reikalingas. Susirgti nereiškia gyvenimą užbaigti. Gyventi su susirgusiu nereiškia nebegyventi. Yra labai sunku ir vieniems, ir kitiems, kurie iš tikrųjų yra viena. Bet kai kuriuos dalykus reikia išmokti, kai kurias baimes reikia nugalėti ir pažiūras pakeisti. Ir ligonis, ir jo namiškiečiai gali išmokti gyventi drąsiai, nors atrodytų, kad visur aptemę. Ta viltis ir tas pasitikėjimas mus nuo daug ko gali apsaugoti ir daug kam paruošti.

GYVENIMO LITURGIJA

ANDRIUS VALEVIČIUS, S.J.

Žodis *liturgija* dažniausiai kreipia žmogaus mintį į kokią nors formalią Dievo garbinimo apeigą. Apeigų esama įvairių: Mišios, Krikštas, Sutvirtinimas, Sutuoktuvės ir įvairios kitos maldos, kur žmonės susirenka draugėn. Tad paprastai liturgija ir yra suprantama kaip speciali apeiga, kurioje žmogus gali dalyvauti ar nedalyvauti ir kuri paprastai yra atliekama sekmadieniais.

Bet ką tai reikštų, jeigu sakytume, kad *pats gyvenimas yra liturgija*, kad kasdieninė žmogaus veikla, pvz. rytą valyti sniegą nuo šaligatvio, vakare nešti šiukšles į lauką, vykdyti daugybę kitų nuobodžių pareigų, kurios erzina, blaško mintis, gadina nuotaiką, gaišina laiką, kad visa tai taip pat yra šventa apeiga, t.y. liturgija?

Atrodo, kad pirmoji atoveika būtų stiprus, iš pačių sielos gelmių kylęs protestas. Žmogus, pasiruošęs ginčui, sakytų: kokia čia nesąmonė! Koks svajotojas galėtų taip tvirtinti? Jam nepatiktų girdėti, kad keltis anksti rytą, stovėti šaltame drėgname ore, laukiant autobuso, 8 valandas dirbti vis vienodai, žvilgčiojant į laikrodį, o grįžtant namo, grumtis už vietą perpildytame autobuse, — kad visa tai yra Dievo garbinimas! Ne, sakytų, tokie dalykai negali būti Dievo

garbinimas. Kokia čia liturgija? Čia tik kasdieninės pareigos, kurias reikia atlikti — nori ar nenori!

Tad ar gali gyvenimas būti liturgija? Taip, gyvenimas yra liturgija, nes prisikėlęs Kristus jį naujai įprasmina. Prisikėlęs Kristus pašvenčia žmoniją: "O dabar, išvaduoti iš nuodėmės ir tapę Dievo tarnai, jūs turite kaip vaisių — šventumą" (Rom 6,22). Gyvenimas su Prisikėlusiuoju tampa gyva liturgija, nes tai gyvenimas, nukreiptas į Dievą. Prieš Kristaus atėjimą žmogus buvo tam tikra prasme atitolęs nuo Dievo. Bet Dievas, tapdamas Kristuje žmogumi, patraukė į save ne tik žmoniją, bet ir visa, kas sukurta. Tokiu būdu Dievas įėjo į naujus santykius su tvariniais. Su Kristaus prisikėlimu taip pat ir visa tvarinija buvo su Juo prikelta, sugrįžo pas Tėvą, į naują gyvenimą — į naują bendravimą su Dievu. Tokiu būdu žmogus yra perėjęs į naują plotmę, kuri jį dabar skiria nuo *profanum*. "Pats ramybės Dievas pilnai jus tepašvenčia ir teišsaugo tobulą bei nepriekaištingą jūsų dvasią, sielą ir kūną mūsų Viešpaties Jėzaus atėjimui" (1 Tes 5,23).

Todėl gyvenimas su Prisikėlusiuoju ir tampa liturgija, nes toks gyvenimas, pagal šv. Paulių, yra *gyva auka* — visas gyvenimas, visa veikla yra auka Dievui. Todėl šv. Paulius ir skatina romėnus: "Vardan Dievo gailėstingumo aš prašau jus, broliai, aukoti savo kūnus, kaip gyvą, šventą, Dievui patinkančią auką, kaip dvasinį Dievo garbinimą" (Rom 12,1). Nesvarbu, ką žmogus darytų; nesvarbu, kokia banali būtų jo veikla; nesvarbu, kiek ji atrodytų jam neprasminga, kiek ji jį slėgtų, ji nelieka be prasmės, nes jis pats, gyvendamas Kristuje ir būdamas pašvestas Dievui, nėra be prasmės.

Antanas Maceina, filosofuodamas apie krikščionio pasiuntinybę pasaulyje, nors ir išeidamas iš kito taško, prieina taip pat prie tos pačios minties: "... pasauliškis nėra žmogus, kuris pasaulyje tik paprastai būna bei veikia; pasauliškis yra tikintysis, kuris buvimui bei veikimui pasaulyje yra pašvestas bei pasiūstas" (*Krikščionis pasaulyje*, p. 93). Tokiu būdu ne tik gyvenimas, bet ir

visas pasaulis įgyja naują prasmę. Nesvarbu, kokioje padėtyje žmogus dabar būtų, jis niekad nėra nuo Dievo atskirtas. Jis žino, kad Dievas arti; jis žino, kad dabar jis visur gali Dievą rasti, į Dievą kreiptis; jis žino, kad jo veikla yra prasminga. Jeigu mūsų gyvenimas yra surištas su prisikėlusiu Kristumi, tai visos dienos, valandos ir minutės yra pašvęstos ir kreipiamos į Viešpatį.

Tačiau gyvenimas, kaip liturgija, nėra tik gyva auka, bet ir nuolatinis religinis kultas. Šv. Paulius rašo: "Be paliovos melskitės! Už viską dėkokite, nes to Dievas nori iš jūsų Kristuje Jėzuje" (1 Tes 5,16-18). Tai reiškia: gyvenimas, kaip religinė apeiga, vyksta ne tik sekmadienį, bet kiekvieną dieną. Kiekviena diena virsta liturgija, tarnyba Dievui, maldos ir garbinimo diena. Kiekvieną dieną vyksta tiesioginis bendravimas su Dievu, nors žmogus dažniausiai to nė nejaučia ir sąmoningai apie tai negalvoja.

Vienas vienuolis trapistas yra šią mintį pavaizdavęs liturgine Bažnyčios tradicija. "Po Jėzaus Kristaus prisikėlimo, — sako jis, — mes gyvename nebepertraukiamą subatos dieną", tai yra, pagal Senąjį Testamentą, nuolatinį *šventadienį*. Toliau tas vienuolis taip aiškina: "Brevijoriuje jau nuo šimtmečių kiekviena darbo diena yra vadinama *šventės diena* (feria). Sekmadienis savaime yra pirmasis savaitės šventadienis; pirmadienis yra vadinamas brevijoriuje *antruoju* šventadieniu (feria secunda), antradienis — *trečiuoju* šventadieniu (feria tertia) ir taip toliau ligi šeštadienio, kuris, kaip šventadienis, krikščionybės buvo pakeistas sekmadieniu arba Viešpaties diena (dies dominica). Jokios profaninės darbo dienos liturgija nepripažįsta. Ir čia ji sako tiesą, nes po Kristaus prisikėlimo esama ne tik atskirų Viešpaties dienų — tai septintadalis visų mūsų dienų — bet po šio įvykio *visos* dienos yra Viešpaties dienos".

Dievas nėra uždaromas mažoje žmogaus gyvenimo dalyje; jis apima visą gyvenimą ir visą laiką. Gyvenimą, kaip liturgiją, nereikia taip suprasti, tarsi jis būtų tik vienos giesmės liturgija; ne, giesmių esama įvairių: džiaugsmo, liūdesio, padėkos, prašymo. Jų

LAIŠKAS LIETUVIAMS IŠ JERICHO

GEGUŽĖS MĖN. 3 D.

Kiekviena šios kelionės diena vis atnešką nors ypatingo, įdomaus ir nuostabaus. Gulu ir keliu su skaudančia nuo įspūdžių galva. Kad būtų galima juos surinkti ir uždaryti į lagaminą! Parsiveži namo ir, kai kasdienybė ima slėgti tartum girnopusė, bematai tik vieną spalvą — pilką, tada atsidarai tą lagaminą, išsiimi, sakykim, Galilėjos įspūdžius, ir vėl viskas mėlyna, žalia, vėl kalnai, keliai, veidai, vaizdai. . . Ar ne puiki sugestija ateities išradėjams?

Širynt palikome jaukųjį Tiberias ir nuvažiuom į Galilėjos Kaną. Miesteliukas mažytis, arabų apgyventas. Kelios siauros gatvelės ir tos pačios nešvarios. Dvi bažnyčios — katalikų ir graikų ortodoksų, teikia jam šiekio tokio iškilmingumo, ypač kai pradeda skambėti varpai. Seniai girdėjau varpus, ne garso juoston įrašytus, todėl klausiausi su malonumu ir nostalgija.

Aplankom katalikų bažnyčią, pranciškonių tvarkomą. Mus čia pasitinka ir palydi mažučiuokas-storučiuokas vienuolis su sandalais ant basų kojų, rudą abitą susijuosęs stora virve. Jis man primena viduramžių vienuolius von Schaffel romane "Ekkehard". Mane apninka nerimta mintis, kiek šitas Viešpaties tarnelis būtų išgėręs Jėzaus padaryto vyno per tas nepamiršamas vestuves.

Iš bažnyčios atsiduriam tiesiai suvenyrų krautuvelėj. Kelionėje jau tiek išprusom, kad į suvenyrus pataikom užsimerkę. Ši

---

esama tiek, kiek ir minčių, kiek veiklos būdų, bet visos jos kyla prie Dievo, jos visos yra Jo garbei.

Šv. Augustinas yra rašęs: "Dabar mes garbiname Dievą, susirinkę čia, bažnyčioje. Bet kai išsiskirstome ir kiekvienas einame savo keliu, atrodo, kad Dievo garbinimas liaujasi. Tačiau nenustoję vesti padoraus gyvenimo, mes tuo pačiu nenustojame nė garbinę Dievo". Tokiu atveju žmogus visuomet Dievą garbina, nes visa jo gyvenimas yra virtęs gyva liturgija.

krautuvėlė "bizniauja" alyvmedžio drožiniai. Lentynos nustatytos Kristaus, Marijos galvutėmis, šv. Šeimos grupėmis, asiliukais, kupranugariais, kryželiais. Savininkas arabas labai paslaugus, vaišina mus geltonu kvapiu Kanos vynu, o mes, žinoma, perkam iš kairės ir dešinės. Keista, bet Džimis tramdo mūsų įkarštį, pusbalsiu aiškindamas, kad geriausi alyvmedžio drožiniai esą Betliejuje, ir ten, specialioje krautuvėje, verta apsipirkti. . .

Paliekam Kaną linksmi. Gal nuo geltono vyno, gal kad graži diena žada dar daug nepaprastų vietovių. Taip ir turi būti. Linksmumas, kaip šypsena ir ašaros, yra žmogaus privilegija. Ar ne mūsų linksmumui Jėzus vandenį pavertė vynu Galilėjos Kanoje?

Kylam aukštyrų į kalnus. Čia jie mažiau žali, daugiau raudoni. Uolos primena Arizoną ir Nevadą. Netrukus pasiekiam Nazaretą. Miestas vaizdingai išsipylęs po kalnus: baltuoja, ruduoja balkonais pajuosti namai. Šaunusis garsiosios Apreiškimo bažnyčios kupolas dominuoja Nazareto vaizdą. Gaila,

kad jos aplankyti negalėsime, nes šiuo metu uždaryta.

Sustojam aukščiausioj Nazareto vietoj. Fotografuojamės Jėzaus vaikystės mieste, kurio vardas amžiams įsirėžė visose žmonių kalbose, ir vėl keliaujam tolyn. Dabar kelias veda žemyn į derlingą platų Jezrylio slėnį. Čia geltonuoja miežių laukai, žaliuoja medvilnė, šalikelėse svyruoja iš Australijos atvežti eukaliptai.

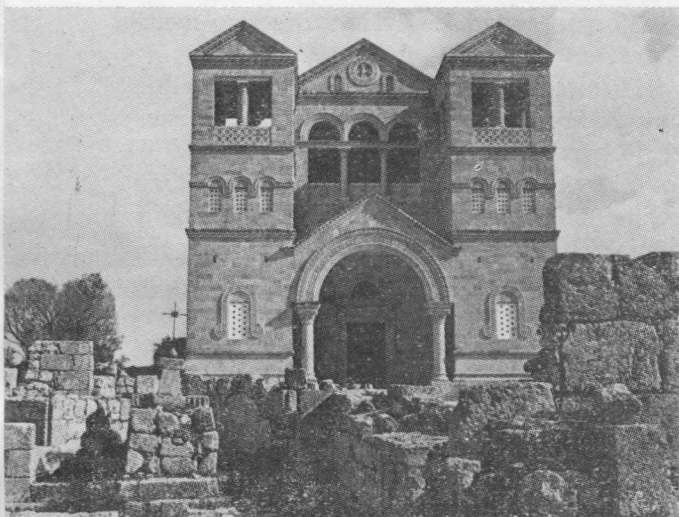
Šiame slėnyje, pagal Senojo Testamento pranašus, įvyks paskutiniai konfrontacija tarp Gėrio ir Blogio, žiaurusis Armageddon. Čia žmonija atsidurs ant susinaikinimo ribos, ir reikės paties Kristaus intervencijos pasauliui išgelbėti nuo pražūties. Dabar mums, apsišvietusiems ir sofistikuotiems, lyg ir nepatogu tikėti tomis nemaloniomis pranašystėmis. Tačiau Jeremijas, Izaijas ir Elijas pranašauja žymiai tiksliau už Jean Dixon: viskas, ką jie sakė apie pirmąjį Kristaus atėjimą, išsipildė iki paskutinės detalės. Negi jie klystų, kalbėdami apie antrąjį?

Kairėje stūkso tolumoj keistas vienišas

Archeologiniai kasinėjimai Jeriche.

Atsimainymo bažnyčia ant Taboro kalno.

kalnas. Jis labiau panašus į didžiulį apvalų piliakalnį, negu į bet kurį čia matytą kalną. "Tai Taboras, — sako Džimis, — Jėzaus persimainymo vieta". Abraomas sustabdo autobusą.

Taboras! Iki šiol nematytas, bet senas pažįstamas iš vaikystės dienų. Dažnai tėvas, atvertęs Naująjį Testamentą, man skaitydavo: "Jėzus, paėmęs Petrą, Jokūbą ir jo brolių Joną, užsivedė nuošaliai į aukštą kalną. Ten jų akivaizdoje persimainė: jo veidas spindėjo kaip saulė, o drabužiai baltavo kaip sniegas. . ." (Mt 17,1-2). Baigęs skaityt, visad primindavo, kad tas kalnas vadinamas Taboru, ir aš esu gimęs Viešpaties Atsimainymo dieną. Todėl šis Mato aprašytas įvykis ir Taboro kalnas stipriausiai įsirėžė atmintin. Tada mano vaikiškoje vaizduotėje kalno vardas aidėdavo tartum tolimas griauštinis ir ritosi tartum minkštų debesų kamuolys, bet jo viršūnę visad įsivaizduodavau apvalią, žalią, saulėtą, nes ant jos "gera būti". . . Po daugelio metų pagaliau aš stovėjau laukų platybėj prieš Taborą, ir žiū, jo viršūnė buvo apvali, žalia, saulėta. . .

Prie En Gannon, kur Jėzus pagydė raupsuotuosius, pravažiuojam būrius gandrų. Vieni išdidžiai stypčioja derlingose dirvose, kiti didžiuliais ratais lėtai ir iškilmingai sukasi ore. Baltuoja sparnai, raudonuoja ko-

jos ir snapai. Mieli vaikystės atminimų paukščiai, štai, kur vėl susitikom!

Netrukus įvažiuojam į Nablus — Samarijos sostinę. Virš miesto iškilęs, tartum rūstus sargas, stūkso Gerazim kalnas. Džimis turi daug ką pasakyti apie samariečius. Jie — žydų ir babiloniečių mišinys, todėl bibliniais laikais buvo grynakraujų žydų taip nekenčiami. Žinoma, jie atsilygino tuo pačiu. Dabar tikrų samariečių likę tik apie 500. Visi gyvena susispietę aplink Gerazim kalną.

Tačiau žymioji Nablus įžymybė — Jokūbo šulinys. Tai viena iš nedaugelio tikrai autentiškų biblinių vietų, reikšminga Senojo ir Naujojo Testamento sankryža.

Tą šulinį prieš keturis tūkstančius metų iškasė Jokūbas, patriarcho Izaoko jaunesnysis sūnus, apgaule iškaulijęs nusenusio pusaklio tėvo palaiminimą ir paveržęs pirmgimystės teises iš brolio Ezavo. Vargšas lėtas, neapsukrus Ezavas! Man jo visada gaila, skaitant tą ištrauką iš pirmosios Mozės knygos. Nežinojo jis, kad 11-tas "gudriųjų pasaulio vaikų" įsakymas yra "nežiopsok"!

Tas šulinys ilgus amžius gaivino gausią Jokūbo giminę ir jos nesuskaičiuojamas kaimenes. Šaltas, grynas, neišsenkantis jo vanduo būvo tartum nesibaigiantis stebuklas karštos saulės džiovinamos šalies žmonėms.

Praėjo du tūkstančiai metų, ir vieną vidurdienį prie šulinio sustojo jaunas nuvaręs vyras ir paprašė vandenį sėmusios samarietės: "Duok man atsigerti!" — "Kaipgi tu, žydas, prašai mane, samarietę, duoti tau gerti?" — nustebo moteris. Tolimesnį jų pokalbį apie gyvąjį vandenį žino visas pasaulis. Turbūt joks kitas dialogas žmonijos istorijoje nebuvo plačiau atkartotas, kaip tas aną tolimą vidurdienį prie šio šulinio, kurio vandenį ir aš turiu laimės ragauti. . .

Jei kas galvoja, kad Jokūbo šulinys stovi kokioje aikštėje po medžiu ir iš tolo plikuoja jo akmeninis rentinys, labai apsigau-na. Taip ir aš jį įsivaizdavau, vaikystėje prisiziūrėjus maldaknygių paveikslėlių "Jėzus ir samarietė". Deja, šulinio visai nesimato. Įeini pro vartus į didelį, žydinčiais krūmais ir gėlėmis pakvopusį sodą, kuriame į skaisių

dangų kyla arkos — keista bažnyčia, be skliautų, be langų, be stogo! Čia turėjo būti rusų ortodoksų bazilika, kurios statybą sutrukdė I pasaulinis karas. Didžiojo altoriaus vietoj dabar stovi dvi mažos mėlynos trobelės, tartum modernios prezidentūros sargybinių būdelės. Jos dengia laiptus žemyn į šulinį.

Kažkodėl labai sunku įsivaizduoti, kad įvairios senovės liekanos per tūkstančius metų apsinešė storais žemės sluoksniais, tartum nugrimzdo po naujų kartų kojomis, ir reikia leistis gilyn, kad jas pamatytum. Taip ir su Jokūbo šuliniu.

Pro vienos būdelės angą žąsele sulindę, nusileidžiame laiptukais gana giliai ir patenkam į mažą požeminę koplyčią. Nuo mozaikinių grindų iki lubų skliauto ji apkabintėta, pristatinėta, prigūsta ikonų, paveikslų, žvakidžių, žvakių, smilkytuvų, staliukų, altoriukų, žodžiu — “senienų krautuvėlė”. Per visą tų daiktų gausybę vos pastebiu žemą pilkų akmenų rentinį. Akmenys blizga tūkstančių metų ir tūkstančių rankų nuzulinti. Jokūbo šulinys! Spiečiamės aplink, žiūrim žemyn į jo tamsią gelmę, o senas ortodoksų vienuolis, barzdotas, su juoda kepure, kaip apverstu puodu, ištraukia mums kibirą vandens.

Geriu. Vanduo skanus, bet nėra ledo šaltumo. Negaliu atsistebėt, kad štai geriu iš to paties šaltinio, iš kurio gėrė Jėzus, apaštalai ir Senojo Testamento patriarchai. Geriu, bet trokštu vėl, kol išmoksiu paprašyti gyvojo vandens, kaip samarietė. . .

Iš Nablus mūsų kelias veda į Jericho, į tą keistą, neįsivaizduojamai tolimos praeities miestą, kurio sienos sugriuvo, žydams pučiant speiginius ragus — shofar. Nežiūrint nuotolių laike ir geografijoje, lietuviai turėjo su šiuo miestu šokią tokią pažintį iš tolo per mišių evangelijas, per senovines giesmes. Iš tos pažinties kilo net posakis, kurį vaikystėje dažnai girdėdavau Aukštaitijos kaime: “balsas kaip Jerikono triūba!”

Prigludus prie autobuso lango, laukiau pasirodant “Jerikono”. Jis tik 25 mylios į pietryčius nuo Nablus. O kelias raitosi vis žemyn, vis pro labiau nuplikusius kalnus, ir

diena palaipsniui karštėja. Jau palikom Samariją — Shomeron ir važiuojam per kraštą, atšiaurią Judėją — Midbar Yehuda. Tai kraštas, kurio rytinės ribos — Negyvoji jūra, kurio kalnai raudoni kaip varis, uolos aštrios, o žemė sūri.

Artėjant prie Jericho, gamtovaizdis pagyvėja: žalesni laukai, auginamos daržovės; pakelėse strykčioja didesnės juodų ožkų kaimenės. Čia daugiausia gyvena arabai. Jerichą pasiekiam pačiame dienos karštyje. Ant kelio ribuliuoja įkaitęs oras, o mes spaudžiamės gilyn į patogias vėsinamo autobuso kėdes.

Jericho miestas stovi lėkštame Jordano upės slėnyje. Upė netoli, gal penkios mylios į rytus. Šiaurėj — raudoni, nuogi Moabitų kalnai, pietuose prasideda Negyvoji jūra. Bet Jericho slėnis labai gyvas. Irigacijos kanalais drėkinamas, karštos saulės paštinamas, jis žaliuoja kaip didžiulis šiltdaržis, kurio vidury, palmėmis pasiūšęs, grakščiom kiparisių žvakėm susmaigstytas, puikuoja Jericho. Nestebėtina, kad jis laikomas seniausiu nuolat apgyventu miestu pasaulyje. Devyni tūkstančiai metų, kaip čia buriasi žmonės, vešlios augmenijos ir derlingų laukų privilioti. Lengva suprasti, kodėl bibliinių laikų klajokliams izraelitams ši vieta atrodė Pažadėtosios žemės viršūnė; kodėl čia vyko kovos ir griuvo miesto sienos.

Jezrylio slėnis.

Nazaretas (vidury — Apreiškimo bažnyčia).

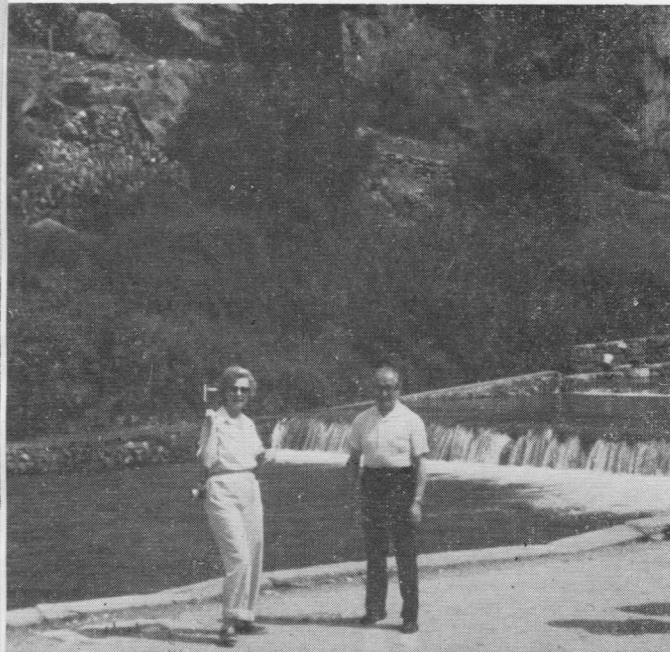
Nazareto gatvėse.

Gundymų kalnas.

Galilėjos Kana.

Prie Jordano ištakų. . .

Dabartinis Jericho nedidelis. Raudonstogiai balti, plokščiastogiai smėlio spalvos namukai išsibarstę tarp vešlių sodų ir gėlynų. Kiek čia gėlių, kurių mano šiaurietiškos akys niekada nematė, o ausys jų vardų negirdėjo! Raudoni, balti, violetiniai, geltoni žiedai degančiais srautais pilasi per tvoras ir sienas; kįparisai, palmės, akacijos ir šilkmedžiai gožia gatves tamsiu žalumu. O kiek čia apelsinų medelių ir skuduriniais lapais plevėsuojančių bananų krūmų!

“Prisiartinus prie Jericho, šalia kelio sėdėjo neregys elgeta. Išgirdęs praeinančią minią, jis paklausė, kas tai būtų. Jam pasakė, jog praeinąs Jėzus iš Nazareto. Tuomet neregys ėmė šaukti: “Jėzau, Dovydo Sūnau, pasigailėk manęs!” Ėję priešakyje mėgino sudrausti jį, kad tylėtų, bet tas dar garsiau šaukė: “Dovydo Sūnau, pasigailėk manęs!” Jėzus sustojo ir liepė jį atvesti. Jam prisiartinus, Jėzus paklausė: “Ko nori, kad tau padaryčiau?” Šis atsakė: “Viešpatie, kad regėčiau!” (Lk 18, 35-42).

Mano akys apraibusios nuo spalvų ir vaizdų. Viešpatie, kokia laimė regėti!

Mūsų simpatingieji vadovai nuvežė mus

užkąst į arabišką restoraną Rawdah. Nežinau, ką reiškia tas vardas, bet Džimio ir Rawdah šeimininko rankų kratymas reiškia draugystę. Pasilabinus, Džimiui tuoj pat atnešama arbatos, nes Džimis atvežė pilną autobusą gerų pajamų!

Mus susodina lauke didelių medžių pavėsy. Bet ir čia trošku. Šmaikštūs, gražūs padavėjai laksto aplink stalus, dalindami arabiškus pietus: ryžiai, morkos, žirniai, kietos mėsos kukuliai ir skanus duonos paplotėlis (pita), kurį reikia valgyti, padažant į pupų-sezamo sėklų gelsvą tyrę — hommos. Pita ir hommos man labai patinka, nors ne vienas mūsiškių vis pasigenda “Baltic Bakery” juodos duonelės. . .

Pas mane iš pakrūmės atslenka geltona katė (katės visad ir visur mane susiranda), ir mudvi dalinamės Rawdah restorano gardumynais: katytei kukuliai, man pita. . .

Cia po tais medžiais ir poilsingą. Jaučiuosi kaip Zachiejaus namuose, kur anuo metu Jėzus viešėjo. Eidamas per Jerichą, Jėzus pamatė mažiuką Zachiejų, spoksantį nuo šilkmedžio šakos, ir tarė: “Zachiejau, lipk skubiai žemyn, nes man reikia šiandien pabūti tavo namuose. . .” (Lk 19,5).

Pavalgius (šitoj kelionėj mus tikrai per daug maitina. Ak, tai būtų sveika pėstute užsikart į kokį kalną!), važiuojam už miesto pažiūrėti senųjų Jericho sienų.

Saulės iškepintame plikų kalvelių plote kryžiuojasi viela aptverti gilūs grioviai. Tai archeologiniai kasinėjimai. Iš po keliolikos pėdų tūkstantmečių sąnašų atkasamos Jericho sienos. Džimis rodo mums griovio dugne akmenų eiles — tai sienų likučiai iš Mozės laikų!

Gili senovė mane hipnotizuoja. Užėmus žadą, žvelgiu į tuos akmenis, o vaizduotėje jau žygiuoja būriai izraelitų, nešdami auksu apkaustytą Sandoros skrynią ir pūsdami riestus ragus. Tai čia skambėjo ta fantastiška močiutės kantičkose aprašyta “Jerikono triūba”.

Kasinėjimų fone styro raudoni sluokniuoti kalnai, panašūs į tuos Arizonoje ir Utah. Vienas jų ryškiai išsiskiria savo plokščia, lyg nupjauta viršūne. “Tai Gundymo

ŽMOGAUS IR PASAULIO PRADŽIA LIETUVIŠKOJE TAUTOSAKOJE

KUN. VYT. BAGDANA VIČIUS

ZMOGAUS SUKŪRIMAS

Pastudijuokime tuos padavimus, kuriuos lietuviška tautosaka yra išlaikiusi apie žmogaus ir pasaulio kilmę ir apie jų santykius su Dievu. Šiuos padavimus dr. Jonas Basanavičius yra įdėjęs savo "Lietuviškų pasakų" pirmosios knygos pradžioje.

"Seniai jau, seniai, kitą kartą, kol dar niekur nieko nebuvo, tiktai vienas Ponas Dievas, tai tada kur ten Dievas eidamas nusišpjojęs ir nuėjęs sau. Po kiek laiko vėl einąs P. Dievas tuo pačiu šmotu ir randąs žmogystą. Ponas Dievas tą pamatęs ir mislyjās:

— Kas tu toks esi?

Tas atsakęs:

— Aš nežinau.

Ponas Dievas:

— Iš kur tu atsiradai?

Tas:

— Ir aš nežinau, iš kur aš atsiradęs.

Tada P. Dievas mąstęs, mąstęs ir pagaliau atsiminęs, kad tuo šmotu eidamas kažin kada nusišpjojęs, tai tas bus iš to spjau-dalo atsiradęs". Toliau legenda pasakoja apie angelų ir velnių sukūrimą, prie ko mes sustosime vėliau.

Pradedant nagrinėti šią legendą, reikia išsyk susitaikyti su mintimi, kad ji yra labai

---

kalnas", aiškina Džimis, cituodamas Matą: "Velnius paėmė Jėzų į labai aukštą kalną ir parodė jam visas pasaulio karalystes... ir tarė: "Aš visa tai tau atiduosiu, jei parpuo-les pagarbinsi mane!"

Išvažiuojant iš Jericho, sustojam prie vaisių krautuvėlės. Čia aplink auksinės apelsinų piramides kaip vijurkai sukasi murzini arabiukai, pjaustydami vaisius ir už šėkelį išsunkdami puodelį sulčių. Niekad neteko ir turbūt neteks gerti kvapesnės, saldesnės ir šviežesnės apelsino sunkos.

Iki kito laiško.

Jūsų Nijolė

seną. Etnologai ir antropologai yra priėję nuomonės, kad panašūs epizodai yra ilgus amžius buvę išsaugoti nerašyti ir gyvu pasakojimu buvo perduodami iš kartos į kartą. Yra pavojus, kad kas nors į Dievo atsitiktinį nusišpjovimą ir iš to kilusį žmogų norės pažiūrėti, kaip į Senojo Testamento žmogaus sukūrimo pasakojimo ironizavimą. Bet tokiam įtarimui pagrindo nėra. Afrikos šiaurinėse tautose, kurios yra gyvulių augin-tojų ciklo, atrandame gilią prasmę žmogaus seilėms.

Pavyzdžiui, W. Schmidt savo VII tome "Der Ursprung der Gottesidee" turi apščiau pavyzdžių apie spjovimo religinę reikšmę tose tautose. Galla tautoje religinis palaimi-nimas yra teikiamas spjovimu (64 psl.). Mas-sai tautoje rytmetinė malda atliekama spjo-vimu saulės kryptimi (381 psl.). Nandi tau-toje meldžiamasi už vaikus, esančius kare, rytmetiniu spjovimu (438 psl.). Į maisto au-kas Didinga tautoje primaišoma seilių (481 psl.). Lotuko tautoje lietaus meldžiama spjo-vimo būdu (520 psl.) ir ligoniai gydomi taip pat spjovimu (808 psl.). Tai skaitant, reikia prisiminti, kad ir Lietuvoje, norint apsiginti nuo gresiančios nelaimės, buvo patariama nusišpjausti.

Seilių apeiga buvo įėjusi ir krikščionybėn. Krikštijant kūdikį, jis buvo patepamas kunigo seilėmis. Ši apeiga buvo panaikinta tik II Vatikano susirinkimo. Visa tai leidžia manyti, kad ir šioje legendoje spjovimas nėra paniekos, bet žmogiškos gyvybės simbolis. Techniškai žiūrint, jam galima pri-skirti panašios prasmės į tą, kuri Sen. Testamento žmogaus kūrimo epizode teikiama Dievo kvėpimui. Kaip žinome, Dievas, su-formavęs žmogų iš žemės, įkvėpė jam sielą.

Tiek galima pasakyti apie lietuviškos le-gendos panašumą su Senojo Testamento pa-sakojimu, tačiau toliau jo pratęsti negalima. Pats būdingiausias Sen. Testamento žmo-gaus sukūrimo bruožas yra neatsitiktinis Dievo santykis su žmogumi. O lietuviškoje

legendoje, priešingai, yra labai išryškintas atsitiktinis jų santykių pobūdis. Neatsitiktinis Dievo santykis su žmogumi Sen. Testamento pasakojime yra išlaikytas iki galo. Ten Dievas kuria žmogų tikslingai ir planingai, norėdamas, kad jis būtų net į Dievą panašus. Savo neatsitiktinio santykio su žmogumi Dievas nepraranda net tada, kai žmogus nuo jo nusikreipia. Dievas eina jo ieškoti net ir tada, kai žmogus nuo jo slapstosi.

Nieko panašaus nėra lietuviškoje pasakoje. Čia Dievo ir žmogaus santykiai yra iš pagrindų atsitiktinės prigimties. Visų pirma Dievui nerūpi žmogų sukurti. Jis nesirūpina žmogumi net jį sukūręs. Jis neatsimena žmogaus. Čia žmogus atsiranda be sąmoningo Dievo tikslo.

Lietuviškos tautosakos legenda galėjo būti sukurta tik tokioje visuomenėje, kurioje žmogus savo gyvenimo prasmės nežinojo. Tai legenda žodiškai kelis kartus paliudija. Kai Dievas, atsitiktinai sutikęs iš spjaudalo pasidariusią būtybę, pradeda ją klausinėti, kas ji esanti, tai ji negali nieko pasakyti, nei iš kur ji atsiradusi, nei kas ji esanti. Šitoks pasakojimas galėjo būti sukurta tik tokioje visuomenėje, kurioje žmogaus kilmės klausimas buvo iškilęs, bet kur atsakymas į jį jau buvo prarastas. Tos visuomenės žmogus buvo išsąmoninęs, kad jis pats iš savęs savo kilmės ir prasmės negali išaiškinti. Jos nežino net Dievas. Legenda pasakoja, kad, tik gerai pagalvojęs, Dievas atsiminė, kad jis čia buvo nusispjovęs, ir tik tada jis priėjo išvados, kad iš to bus atsiradusi ši būtybė.

Tad ką mes galime pasakyti apie šios legendos kūrėjo požiūrį į žmogų ir į Dievą? Dievas čia tebėra labai galingas, nes jis sukuria žmogų. Tačiau jis pats nėra tikras, kad jis yra sukūręs žmogų. Jis daro išvadą iš atsitiktinių faktų. Iš to, kad jis čia kažkada buvo nusispjovęs, bus kilęs žmogus. Dievas čia galvoja apie žmogaus kilmę panašiai, kaip bet kuris logiškas žmogus — iš pasekmių eidamas prie priežasties. Taigi šios legendos Dievas, nors yra galingas, nėra sąmoningas. Jis veikia tarsi gamtos dėsningu-

mu. Jis susitaiko su mintimi, kad iš jo seilių ir žemės mišinio yra pasidaręs žmogus.

Šios legendos žmogus, nors yra Dievo sukurtas, tačiau to nežino. Jis nežino, kas jis iš tikrųjų yra. Jo santykiai su Dievu yra atsitiktiniai. Ir susitikęs su Dievu, jis nežino, nei kas jį sukūrė, nei kas jis pats yra. Legenda nemini, kad sutiktas Dievas būtų padėjęs žmogui rasti atsakymus į klausimus: kas jis yra ir iš kur jis yra atsiradęs. Taigi dieviško apreiškimo žmogui šioje legendoje nėra.

BLOGIO KILMĖ

Mūsų studijuojama legenda nesibaigia žmogaus sukūrimu, bet imasi spręsti ir blogio kilmės klausimą. Pasekime tą pasakojimą. Pasikalbėjęs su žmogumi apie jo kilmę, pasak legendos autoriaus, "Dievas paėmęs du akmenėlius ir juos ėmęs į kits kitą trinti. Tuos akmenėlius trinant, iš jų dulkių pribyrėjo daugybė aniuolų. P. Dievas tuos akmenėlius numetęs, o tuos visus aniuolus nusivedęs į dangų.

Kaip ką tas P. Dievas dirbo, tai viską matė ir ta žmogysta. Kai tiktai Ponas Dievas nuėjo į dangų su savo aniuolais, tas, pasigriebęs tuodu akmenėliu, kaip pradės vėl trinti, ir jis pritrynęs taip pat daugybę tokių jau aniuolų, kad nė pats nebežinąs kur dėtis.

Ir vėl P. Dievas eidamas atranda šį nebe vieną, bet su daugybe tokių, kaip ir jo aniuolų. Ponas Dievas klausęs:

— Iš kur tu gavai tų aniuolų tokią daugybę?

Tas atsakęs:

— Ogi kur tu pritrynei su tais akmenėliais, ir aš.

Kadangi taip, tai Ponas Dievas ant jo supykęs ir pasakęs:

— Tai tu esi Liucius, o tie visi tavo aniuolai yra velniai.

Ir nuvaręs į peklą". (Papasakojo A. Vараšauckas, užrašė M. Slančius iš Trumpaičių, Šiaulių apskr.).

Atkreipkime dėmesį į pagrindinę šio pasakojimo mintį. Ji yra ta, kad blogybė čia atsiranda ne dėl to, kad žmogus būtų susulaužęs kokį Dievo įsakymą, bet dėl to,

kad žmogaus kūryba atsistojo prieš Dievo kūrybą. Ir tik tiek. Nieko blogo ši žmogysta nepadarė, bet tik kūrė, nusiziūrėdama į Dievą. Ir to pakako, kad įvyktų tarp jų konfliktas.

Taigi žmogaus kūryba yra konflikto tarp Dievo ir žmogaus priežastis. Kito pagrindo šiam konfliktui nėra. Dievas pasipiktina žmogaus kūrybingumu. Galvosena, kuri yra išreikšta šioje legendoje, yra gimininga tai kultūrai, kuri yra išreikšta Babelio statyboje Senajame Testamente. Ir ten konfliktas tarp Dievo ir žmogaus kilo dėl per didelio žmogaus kūrybingumo. Mes turime pagrindo manyti, kad įvairiais laikais ir įvairiose vietose žmonijos proistorėje yra buvę labai stiprių žmogaus kūrybinių pasireiškimų ir kad tie pasireiškimai sudarė pagrindą manyti, kad čia glūdi Dievo ir žmogaus konflikto priežastis.

Čia pat reikia pastebėti, kad išryškėjęs labai didelis žmogaus kūrybingumas savaip nudažo ir Dievo sampratą. Dievas čia pasidarą gana siauru kūrėju, bijančiu konkurencijos. Jeigu šios legendos pradžioje Dievas buvo parodytas kaip išsiblaškęs kūrėjas, kuris nesąmoningai sukuria žmogų, tai šios legendos pabaiga išsiblaškiusio Dievo sampratą papildo dar vienu bruožu, būtent paaiškina jį kaip pavydų kūrėją.

Taip atrodo čia iškilęs klausimas, žiūrint į jį pirmu žvilgsniu. Bet iš tikrųjų priežastis konfliktui tarp Dievo ir žmogaus čia yra ne tik pakankama, bet ir labai gili. Jei žmogus savo kūrybiniu pajėgumu yra lygus Dievui, tai Dievas jau nebėra nei vienintelis, nei visagalis, nei tiesiog Dievas pilna to žodžio prasme. Natūraliai ši žmogysta tampa antroju Dievu.

Čia mes susitinkame su giliu teologiniu klausimu, kaip suderinti Dievo visagalybę su žmogaus kūrybingumu. Arba kitaip saktant, kaip aptarti žmogaus laisvę. Jeigu Senojo Testamento žmogaus sukūrimo epizode konfliktas tarp Dievo ir žmogaus yra moralinio pobūdžio, būtent sulaužymas Dievo duoto įsakymo, apribojančio žmogaus naudojimąsi kai kuriomis pasaulio gėrybėmis, tai šios legendos prasme konfliktas yra

buitinės prigimties. Žmogus savo kūryba griaua pačią Dievo sampratą. Ir šios legendos žodiniai perdavėjai iš kartos į kartą, matyt, suprato čia glūdintį Dievo paneigimą, nes tą žmogystą pavadino Liucium (t.y. sutrumpinta Liucifieriaus forma).

Blogio samprata šioje legendoje yra savotiška. Ji yra ne kas kita, kaip kūrybinė žmogaus veikla. Tačiau šitokia kūrybos samprata krikščioniško galvojimo nepatenkina. Kūryba nėra blogis savyje. Žmogus gali būti panašus į Dievą kūrėjas. Tačiau ši kūryba neturi paneigti pagrindinio žmogaus ir Dievo santykio, būtent, kad ir pats žmogus yra Dievo kūrinys.

ŽEMĖS KILMĖ

Tame pačiame dr. Basanavičiaus rinkinyje yra greta idėta kita legenda, kuri pasakoja apie žemės sukūrimą. Ją yra papasakojęs kitas pasakotojas, bet yra užrašęs tas pats rinkėjas M. Slančius. Ji yra tarsi legendos tąsa. Joje yra ir tie patys veikėjai: P. Dievas ir Liucius. Paskaitykime ją ištisai.

“Kitą kartą visa žemė buvo vandenais aptekus. Ponas Dievas mąstęs, ir Liucius, prie jo priėjęs, klausęs:

— Ką čion, Pone Dieve, mąstai?

Ponas Dievas:

— Mąstau sausą žemę sutverti.

Liucius:

— Gal reiktų, ir aš padėčiau.

Ponas Dievas sakąs:

— Gerai, tai lysk į vandenį ir iš dugno prisikabink pilnas saujas žemių ir išnešk man.

Liusius tuoj į vandenų dugną, prisikabinęs pilnas saujas žemių ir dantis ir mąstęs:

— Ką matysiu Ponas Dievas dirbs, tą ir aš darysiu.

Liucius su pilnais dantimis tik:

— Mū.

Tada P. Dievas tas žemeles viršum vandenų pabarstęs, pabarstęs ir gana. Tuojau ten atsiradus sausa, ėmus žolė žaliuoti, medžiai augti, ir Liucui dantyse tos žemės augti, pusti, kad šis, niekur nebesitvėręs, nubėgęs pas P. Dievą rėkdamas, kad jį gelbėtų. Kaip pradės Ponas Dievas ant jo bartis!

— Kam tu, — sako, — man melavai, kaip aš tavęs klausiau? Tai dabar tas žemės spjauk, kur niekas negalėtų užteiti.

Tai kur tik jis nuspjaudė, ten pasidarė bedugnės, klampynės. (Nuo Kazio Banelio užrašė Slančius)”.
Kaip matome iš šio varianto ir ypač iš ankstesnio, Liucius čia nėra paprastas žmogus. Jis yra ne tik dvasinių būrybių kūrėjas, bet ir sausumos sukūrimo bendradarbis. Iš to seka, kad mes čia turime reikalą su antžmogio pavidalu, kuris yra daugiau negu istorinis žmogus. Kyla klausimas, kaip šitokia sąvoka galėjo ateiti legendos kūrėjui į galvą. Ji galėjo ateiti tik tuo atveju, kad žmonijos sąmonėje buvo kokiu nors būdu išlikusi daug didingesnio žmogaus samprata, negu jam pažįstamas istorinis žmogus. Ar tas žmogus buvo kas nors panašaus į biblinio rojaus žmogų, ar jis buvo toks žmogus, kurį vaizduoja įvairios legendos, ne tiek svarbu. Svarbu, kad šios legendos kūrėjas turi tokią žmogaus sampratą, kurio kilmė nėra siejama su kokiais nors gyvuliais. Jis nėra išriedėjęs iš kokių menkysčių, bet yra toks galingas žmogus, su kokiu gyvenime dabar nesutinkama.

Toliau atkreipkime dėmesį į tai, kad šis antžmogis kuria žemę ne vienas, bet su Dievu. Jo pavedamas, jis iš jūrų dugno ištraukia žemę, kurią Dievas pasėja ir augina. Mintis, kad pirmiau buvo jūra, o paskui atsirado žemė, yra atstovaujama ir bibliniame pasakojime.

Babilonijos legendose jūros kartais yra net suasmenintos, paverčiant jas dievybe Tiamata, kuri laikoma visatos gimdytoja, bet kartu ir jos grąsintoja. Dievas Mardukas ją nugali ir iš jos griaučių sukuria pasaulį, kurio dalis yra sausuma, dalis — jūra. Mūsų Liucius nėra antidievis siaura to žodžio prasme, tačiau jo sampratoje yra duomenų, giminingų Babilonijos legendai. Liucius nesukuria tikros žemės. Jo išspjauta žemė yra tik visokios klampynės.

Anksčiau atkreipėme dėmesį į tai, kad Liucius nėra kilęs iš gyvulio, ir kad jis, nors nesąmoningai, yra Dievo sukurtas. Tačiau negalime nepastebėti, kad Liucius prie žemės kūrimo prisideda nelabai žmogišku būdu. Jis iš jūros gilumų ištraukia žemę ne tik rankomis, bet ir burna. Įvairiose Azijos ir Šiaur. Amerikos tautose yra žinoma legendų, kur žemė iš jūros gelmių yra ištraukiama kažkokios anties savo snapu. Galima įtarti, kad Liucius yra priėmęs tokios anties bruožų, nes vargiai kas kitas galėtų pasakotojui pakišti mintį žmogui žemę semti savo burna. Iš to, kad Liucius žemę iš jūros ima ne tik rankomis, bet ir burna, galima išvesti, kad šiame personaže mes turime dvejų kultūrinių tradicijų susijungimą: vienos, kuri antžmogį kildino iš Dievo, ir kitos, kuri panašios reikšmės pasaulio kūrimo procese skyrė kosminei ančiai.

Pagrindinis klausimas, kuris iškyla studijuojant šias legendas, yra: kodėl šis Dievo varžovas yra ne dvasinė būtybė, bet žmogus? Mes, būdami žydiškos ir krikščioniškos tradicijos įtakoje, esame įsisąmoninę, kad tokiu varžovu pasidarė Dievo sukurta dvasinė būtybė. Reikia pridėti, kad panašiai liudija ir pačios senosios žmonijos legendos, surinktos iš labiausiai primityvių tautų liekanų. Tačiau ir lietuviškos legendos Dievo varžovo žmogiškas pavidalas nėra išimtis tautų tradicijose.

W. Schmidtas, įžymusis senųjų tradicijų rinkėjas ir tyrinėtojas, praneša, kad daugelyje mitų blogio atstovo pavidalas supuola su giminių tėvo pavidalu. Iš jo pasidarė Dievo varžovas, vėliau pirmasis numirėlis ir požemių pasaulio valdovas (plg. "Die Schoepfungsgeschichte der biblischen und der ethnologischen Urzeit", straipsnis paskelbtas žurnale "Stimmen der Zeit", 1938 m., 303 psl.).

Šio pavidalo kilmė, pasak Schmidto, yra mįslinga ir apgaubta paslapties. Kartais jis yra aukščiausios būtybės sukurtas, kartais jis atsiranda iš pasaulio kūrybos atmatų. Tokie pavidalai randami pas Amerikos indėnus: pas Algonkinus, Šošonus ir šiaurinės Kalifornijos indėnus. Taip pat šis pavidalas sutinkamas ir Europos pusėje pas Samojiedus, Korjakus, Ainus. Schmidtas mano, kad šis blogio kilmės pavidalas yra čia patekęs iš centrinės Azijos gyvulių augintojų kultūrų.

Šeima

Trijų vyrų našlė

Vytautas Kasniūnas

Ugniakure žaidė įvairiaspalvės liepsnos. Retkarčiais pasigirdavo pykšt-pokšt šovimai, paskleisdami daugybę šokinėjančių žiežirbėlių. Kambaryje sklido deginamų vyšnių medžių žievių kvapas.

Po kalakutienos pietų mes sėdėjome pusračiu aplink ugniakurą, ragavome konjaką, užgerdami kava.

— Kaip maloniai svaigus degančių vyšnių žlėvių kvapas, — visiems besigrožėjant ugniakuro žaismingumu, prabilo Jautokas.

— Ar jūs kada nors esate buvę pavasarį, tuoj po Juozinių, vyšnių sode? — lyg deklamuodamas, rankomis gestikuliuodamas, kalbėjo Stasys Sargenis. — Saulei įdienojus, iš užšalusių vyšnių žievių lyg garu pasklinda toks maloniai svaiginantis kvapas, kad atsigėrėti negali. Atrodo, kad atsigaua net pavėsyje ir šaltyje nustipusi žolė, sulekia paukščių būriai.

Tai pasakęs, jis atsistojo ir, kiek paėjęs į šalį, pradėjo artistišškai deklamuoti savo kūrybos eilėrašį "Meilės svaigulys" apie susitikimą vyšnių sode. Įpusėjęs deklamacijai,

---

Bet šitokių mitų nerandama nei pas Afrikos ir Azijos pigmejus, nei pas Ugnies žemės pirminius gyventojus, nei pietryčių Azijos tautos (301-302 psl.).

Reikia manyti, kad lietuviškasis variantas yra kilęs iš centrinės Azijos gyvulių augintojų kultūrų. (B.d.)

šalia manęs sėdėjusi Onutė susiėmė rankomis galvą ir prisiglaudė prie mano peties.

— Meilės prisiminimai svaigina? — paklausiau.

— Atspėjai, — lyg skausmingu šypsniu atsakė Onutė.

Po deklamacijos visi garsiai plojo, bet labiausiai Onutė, palydėdama įvairiais šauksmais. Jos veide grįžo natūrali šypsena, ir pabalęs veidas atgavo spalvą.

— Ačiū tau, Stasy, — pabučiavo poetą Onutė. — Aš buvau pažadėjusi jums papasakoti apie savo gyvenimą, atidengti praeities dienų uždangą, nusiimti nuo veido kaukę, kad jūs pažintumėte trijų vyrų našlę, ne tokią, kokia ji yra, bet tokią, kokia buvo. Jei ne Stasio eilėrašitis, aš turbūt pasakojimus būčiau atidėjusi kitam laikui, nes nenorėjau sudrumsti šventiškos nuotaikos. Bet dabar jis su savo eilėraščiu sukurstė mane kalbėti.

Tai pasakiusi, užsidegė cigaretę ir, giliai atsidususi, pradėjo kalbėti:

— Aš susižiedavau žydinčiame vyšnių sode.

— Pirmą kartą? — paklausiau.

— Vytas paerzino našlelę, — ji karčiais nusijuokė. — Jam turbūt atrodo, lyg aš būčiau ta žiežula — pasakų raganėlė.

— O, ne! — teisinaus. — Tu greičiau esi pasakos meilės deivė.

— Jei gyvenime yra tik vienas medaus mėnuo, tai ir sužiedotuvės yra tik vienos, nes joms reikia jaunystės romantikos, — atsakė ji man. — Kitos sužiedotuvės yra pakartojamas veiksmas, tad netenka pirmojo romantiškumo. Mano pirmasis vyras (dabar aš juos numeruosiu), — ji nusijuokė, — vardu Vytenis, atvyko pas mus, man būnant Žagarėje, tėvų ūkyje. Apie žagarines vyšnias turbūt esate girdėję. Tai nedideli krūminiai medžiai, labai vaisingi. Pavasarį žydi neužmatomi sodų plotai, o vasarą nuo uogų gausumo jie raudonuoja. Jis atvyko pavasarį, vyšnioms žydint. Mudu pynėme meilės vainiką iš baltų vyšnių žiedų. Ir vieną naktį, mums sėdint ant suoliuko ir grožėjantis besišypsančiu pilnutėliu mėnuliu, vienas kitam prisipažinom meilę. Jis paprašė būti jo su-

žieduotine. Kitą dieną pasisakėme tėvams. Jis paprašė, kad leistų mane vesti. Tėvai, žinoma, sutiko, o motina greitai nustatė vestuvių dieną. Vasarai baigiantis, Žagarėje yra dideli šv. Onos atlaidai, tad labai tinkama diena dukteriai dvigubai atšvęsti savo globėjos dieną. Vytenį aš mylėjau visu jaunystės įkarščiu. Tai buvo turbūt pirmoji di-
džioji meilė.

— Jei sakai “turbūt”, tai kiek prieš tai turėjai meilių? — paerzino Juozaitis.

— Ak, kas iš mūsų neturėjo net po ketletą vaikystės vadinamųjų gimnazistiškų meilės romansėlių, — ji atsakė. — Vienių vardus rašiau kreida ant lentos, kitus tryniau lauk. Buvo ir tada daug svajota, kentėta, krūvos laiškų prirašyta ir meilės eilėraščių prikurta. Bet visa tai buvo pilki debesėliai, kurie, lengvam vėjeliui papūtus, nuplaukdavo nežinion. Jie nepaliko širdyje meilės žaizdų.

Paskui, pakėlus ir pajudinus pirštą, tęsė:

— Bet Vytenį tada buvau įsimylėjusi nejuokais. Kaip dabar prisimenu, jog tai buvo didelis meilės svaigulys, apsuptas aukštybėse skrajojančiomis svajonėmis, toli ir labai toli nuo žemiškos realybės. Aš tada buvau jauna, pirmametė studentė, o jis, keliais metais vyresnis, medicinos studentas. Aš tada troškau tik viena — paskrajoti meilės dausose. Apie vedybas negalvojau, ir jos buvo lyg ateities mirażas. Aš tada troškau tik mylėti ir būti mylima. Savo svajonių pasaulį aprašiau dienoraštyje, kurį neseniai atsivežiau iš Lietuvos. Ten piešiau dienos išgyvenimus ir kūriau ateities planus.

Kurstydama ugniakurą ir sukėlusį žiežirbų debesį, kalbėjo toliau:

— Kai Vytenis pasiūlė susižiedoti, visa tai nukėliau į pasakų pasaulį ir vestuvių žvaigždę mačiau aukšto kalno viršūnėje, į kurį turėjo užkopti lauktasis princas. Susiėduotuvės man buvo lyg užtikrintos meilės tolima tąsa. Bet kas įvyko, tai buvo lyg pilno mėnulio išdaigingas svaigulys. Mamai nustačius net vestuvių dieną, aš turėjau įkąsti sau pirštą, lyg netikėdama, kad aš čia stoviu ir esu gyva. Vos, vos neapalpau.

Blizgančiomis akimis Ona pasakojo toliau:

— Mamai pasakius, laukiau pagalbos iš Vytenio, tikėdama, kad jis pasakys, jog dar reikia palaukti, nereikia skubėti su vestuvėmis. Bet mano į jį nukreiptą žvilgsnį, baimingą žvilgsnį, jis pasitiko su spinduliuojančiu džiaugsmu. Sužiūrau į tėvą, kuris mane labai mylėjo. Maniau, kad jis mane užstos. O jis, lyg man džiaugsmą suteikdamas, tvirtina mamos skirtą laiką ir sako, kad užteks pasiruošimui nors ir labai didelėms vestuvėms. Nenorėdama įskaudinti tėvų, o taip pat padaryti nelaimingą Vytenį, šypsojau sukandusi dantis. Naktimis ašaromis mirkinau pagalves. Kuo toliau, tuo labiau bijojau vedybų ir ištekėjusios moters dalios. Iš Kauno atsivežusi savo daiktus, likau gyventi tėviškėje. Vyteniui išvažiavus, labai daug laiko praleisdavau, besikalbėdama, besitardama su senele, kopiančia į aštuoniasdešimtuosius metus. Fiziškai ir dvasiškai guvi, ji buvo mano jaunystės dienų paguoda. Ji mane mokė, ruošė, kad mergaitė savo jaunystės gyvenimui turi paskirti 25 metus, kad nereikia jaunai tekėti. Moters gyvenimo metus ji taip skirstė: 25 metus reikia skirti jaunystės džiaugsmui ir meilei, kitus 25, išsižadėjus savęs, skirti vyrui ir vaikams, o likusius metus savam ir savaip sukurtam gyvenimui, be rūpesčių, be vargo. Ji tvirtino, kad ją taip mokė motina. Aš buvau ketvirtas šeimos vaikas — pagramdukas, tad mama norėjo, mane už vyro išleidusi, sulaukti nerūpestingo gyvenimo dienų. Žinai, duktė šeimoje vis daugiausia rūpesčių sukelia.

Užgėrusi šiek tiek kavos, toliau tęsė savo pasakojimą, visiems atidžiai klausantis:

— Vestuvės buvo labai iškilingos, suvažiavo daug svečių. Medaus mėnesį praleidome prie Rukuižių pušynėlio esančioje dėdės sodyboje. Mums buvo paskirtas nedidelis namelis, skirtas vasarotojams, toli nuo kitų ūkio trobesių. Išverktos akys neatsigavo. Įsibauginusi vedybinio gyvenimo, pradau meilės jausmą. Iš karto pajutau, kad esu Vytenio haremo vergė. Aš buvau jo žaismo lėlė. Jis buvo neišsemiamas energijos mėgautojas. Apie tai sukosi ir visos jo kal-

bos. Kadaisė pasibučiavimas, glamonėjimai buvo lyg graži, trumpa kelionė į dausų pasaulį, romantiška išvyka į pasakų kraštą, o dabar pasirodė, kad viskas taip dirbtina, banalu, siekiant vieno tikslo. Po to aš jausdavausi lyg manekenas, prekyvietės lango moteris, puikiai, viliojančiai papuošta, laukianti, kada praeivis sustos ir savo gašliomis akimis įkainos mano vertę.

Trupučiuką susijaudinusi, nuleidusi akis, patylėjo ir tęsė toliau:

— Kalbėdama su mama, apsimėsdavau, kad esu laiminga, nes ji norėjo mane tokią matyti. Guodžiaus senelei, bet ji mane ramino, kad praeis karščių potvynis, viskas atslūgs, sunormalės, kai susilauksime vaiko. Vytenis šeimos prieauglio klausimu vengė kalbėti. Palaukim, suspėsim — jis vis sakė. Bet aš mačiau, kad jis nenori vaikų auginti. Kai susitikdavome su sesers ar brolių šeimomis, vaikais, matydavau, kad vaikai jam nepatinka. Prisiskaitęs knygų, mane mokė, kaip vengti vaikų. Man kartais paprieštaraus, pagrasindavo, kad tos "kaltės" nepadaryčiau. Aš Vytenį apgavau, ir mes susilaukėme Vyteniuko. Mudviejų santykiai dar labiau atšalo. Aš vis graužiausi, kādėl taip jauna ištekėjau. Norint pažinti žmogų, reikia daug laiko. Dabar, netikėtai įpuolusi į balą, iš jos išsikrapštyti negalėjau ir toliau bridau į gilesnį ir nešvaresnį vandenį. Rengiantis krikštynoms, Vytenis norėjo, kad sūnelio krikšto tėvu būtų Gediminas Piktaitis, jo mokslo draugas, kurs buvo mūsų vedybose pirmasis pabrolis. Kai dar prieš vestuves aš su juo susipažinau, mūsų pirmieji žvilgsniai susikryžiavo džiaugsmo liepsnelėmis. Aš mačiau jo švytintį veidą ir jaučiau, kaip degė mano žandai. Po to vengiau tų žvilgsnių, bet kažkaip nejučiomis jie grįždavo prisiminimuose. Ir kai Vytenis užsiminė, kad jį norėtų pakviesti sūnaus krikštateviu, aš kažkaip intuityviai pasipriešinau. O kai kartą Gediminas paskambino, o mano vyro nebuvo namie, mudviejų pasikalbėjimas buvo labai ilgas. Aš jį paprašiau, kad nesutiktų būti krikšto tėvu. Supratau, kad ir jis nelabai noris, tik niekaip negalįs pasakyti Vyteniui ne. O Vytenis ne tik prašo,

Knygos

Nepaprasta knyga

Alė Rūta

"Lietuviai Sibire" — Amerikos lietuvių bibliotekos, kuriai vadovauja Algimantas Kezys, S.J., leidinys. Spaudė M. Morkūno spaustuvė 1981 m. Kaina 20 dol.

Tai meniško albumo išvaizdos knyga, informuojanti, sukrečianti, liūdna, tačiau lietuviams ir visam pasauliui labai reikalinga. Kad pasaulis sužinotų, jog lietuvių tauta — kankinių šventovė, kur žemelė buvo prisotinta krauju, nuožmiam smurtui pasipriešinant ir prieš jį sukylant; kur iš gimtinės tremiamų lietuvių ašaros ir šauksmai

bet verste verčia ir apie kitus kandidatus nenori kalbėti. Jis kaip tik dabar tuo reikalu skambino ir norėjo pasikalbėti, nes kai su juo prieš kurį laiką kalbėjo, tai Vytenis pasakė: "Gediminai, tu esi mano artimiausias ir geriausias draugas, tai tik tu, o ne kas kitas turi būti mūsų sūnaus krikšto tėvas". Tada Gediminas jam pasakęs, kad jeigu Onutė to nori, tai jis greičiausiai sutiksias.

Paskui Onutė, labai susijaudinusi, pasakė, kad Gediminas ją paklauses: "Tad ką man dabar daryti?"

— Aš paprašiau, — tęsė Onutė, — kad jis šio mudviejų pasikalbėjimo nepasakytų Vyteniui. Ir jeigu jis nori būti mano draugas, tai kad nesutiktų būti krikšto tėvu. Tada jis, labai nustebeš, paklausė: "Kodėl?" Aš verkdama surikau: "Prašau, nesutik!" ir su trenksmu padėjau telefono ragelį.

P.S. Kitą kartą rašysime apie Onutės antrąjį vyrą.

pasaulio nebuvo išgirsti, bet Dievo amžino-
se knygoje ir mūsų tautos istorijoje, reikia tikėtis, neliks be prasmės ir atpildo. Partizanai, tremtiniai, kalėjimų kankiniai — ar tai neparodo lietuvių charakterio tvirtumo — kentėti ir net žūti už savo principus, už savo žemę, tautą, kalbą, tikėjimą. . .

Knygos viršelyje — nyki sibirinė scena, o antrojo pusėj — vienas iš daugelio baisių trėmimo vaizdų, kur nekaltus žmones grūda į grotuotą sunkvežimį, kur okupanto šautuvų buožės atskiria areštuotus nuo pasaulio, nuo laisvės ir teisybės, nuo žmogiško gyvenimo. Ir knygos viduje, be autentiškų nuotraukų iš Sibiro gyvenimo, yra tokių piešinių (pvz. 25, 50 ir ypač 211 psl.), kurie turėtų būti viso pasaulio muziejuose, parodose su užrašais: "Nekaltai ištremtųjų kančia".

Knygos redaktorius kun. dr. Juozas Prunskis, nuostabūs aukštaitis, pats daugelio knygų autorius ir nuolatinis spaudos rėmėjas, šios knygos medžiagą sutelkdamas ir suredaguodamas, atliko milžinišką darbą, tartum pastatė paminklą beviltiškoje būklėje kenčiančiam lietuviui, šio šimtmečio nuožmiausio despoto, Sovietų Rusijos, nekaltai aukai. Šiam despotui galėjo prilygti tik hitlerinė Vokietija, bet jos viešpatavimas buvo trumpesnis, ir jos baisūs darbai jau gana plačiai, dokumentuotai parodyti ir pasaulio pasmerkti. Bet Sovietų Sąjungos galybė dar kaip reikiant nepajudinta, ir jos kruvini darbai ne visam pasauliui dar žinomi. Ši knyga, nors tik iš lietuvių tautos žvilgsnio, jau yra nemažas spragtukas sovieto-ruso sąžinei (jeigu jis ją turi) ir nemažas langelis, atvertas į žmogaus kančią, į nekaltą žmogaus gyvenimo sugriovimą.

Ar negalėtų ši knyga pasirodyti ir angliškai? Ar nereikėtų dar kitos laidos, kur būtų sudėta daug daugiau medžiagos, daugiau vardų paminėta, daugiau sulaužytų gyvenimų įamžinta? O gal turėtų pasirodyti šios knygos bent keli tomai? Juk buvo ištremta maždaug dešimtadalis visos tautos! Vartau, skaitau šią knygą ir nerandu nė vieno iš savo giminių, nė vieno, kuriuos pažinojau savame krašte ir kurie dingę taigū

sniegynuose ar baisiuose Sovietų kalėjimuose. Ar mes patys nesame dėl to kalti, apsilėidę? Galėjom daugiau medžiagos, daugiau laiškų ir nuotraukų sukaupti, savuosius paminėti, lietuviui daromas neteisybes ir kančią plačiau parodyti. Tai padaryti dar ne vėlu.

Knygos redaktoriaus įžanginė kalba (lietuviškai ir angliškai) bei E. Juciūtės ir Mečislovo Mickevičiaus straipsniai gerai nušviečia bendrą Lietuvos pavergimo ir ištremtųjų beteisiškumo vaizdą. Toliau knygos medžiaga lyg ir pasklinda be ypatingo plano; taip pat be ypatingo plano sudedamos nuotraukos. Bet argi šio pobūdžio knyga gali būti planinga, logiška? Redaktorius lipdė puslapį po puslapio, dėdamas gal visa, ką iš žmonių buvo gavęs. Jo paties šeima didžiai nukentėjusi: tėvas žuvęs, motina šešerius metus išbadavusi ir šalusi Sibire. . . Redaktorius objektyvus, visiems vienodai skiria knygoje vietos, spausdina tik autentiškus laiškus, po nuotraukomis užrašai santūrūs, be sentimentų. Visa tai kelia knygos vertę.

Ar galėjo būti knyga planinga iš chaotiškų trėmimų vaizdų? Taip pat ar knyga išsemtų, ar parodytų visa, kas dėjos, iš gimtųjų namų išvežant ir tremtinius numetus sunkiems darbams, kol jų jėgos išseks ir sukris?

Nors padaryta Sibire apie 200 nuotraukų (rusams draudžiant fotografuoti), vis tiek tai tik detalės ir gal dar geresnės, negu iš tikrųjų buvo tame gyvenime. Viename paminkle taip įrašyta:

Mes esam iš gintaro krašto,
iš garbingos giminės Lietuvos.
Kas išskaitys vargus be rašto,
ką iškentėjo didvyriai jos?

Ši paveiksluota knyga palieka apytikriai aiškų vaizdą, ką lietuviai ir kitų pavertę tautų žmonės iškentėjo nuo sovietų-rusų valdžios.

Man padarė skaudžiausią įspūdį moterų išgyvenimai: Marijos Skipitytės-Garbačiauskienės (34-48 psl.), Onos Gineitytės-Prunskienės, Eugenijos Jackevičiūtės-Keresevičienės (108-119 psl.), Dalios Grinkevičiūtės, ištremtos tik 14 m. amžiaus, neišsivaizduoja-

mai baisios kančios Jakutijos šiaurėj, negyvenamoj saloj, ir kt.

Serganti moteris negalėjo eiti į darbą, tai ją prievarta įtempė, pririšo prie vežimo, ir ji turėjo bėgti paskui smarkiai traukiamą vežimą, o nutempta turėjo dirbti. Ir didesnei ironijai bei vidinei kančiai, kai kam po daugelio metų kalėjimo ar tremties buvo oficialiai valdžios pripažinta, kad per klaidą, nekaltai buvęs tas žmogus nuteistas. Pavyzdžiui, Odinas (120 psl.) ir kiti. O juk mes žinome, kad *visi* tie žmonės nekalti, visi jie buvo naikinami užtat, kad buvo darbštūs, kad buvo susitaupe, kad turėjo ūkį, kad priklausė kuriai nors patriotinei lietuvių organizacijai. . . Gal tik patys sovietų aukštieji partiečiai žinojo okupantų užmačias ir tikslus, kam ištremti, vergų darbams pasmerkti, tūkstančius išnaikinti.

Iš tremtinių pasipasakojimų knygoje aiškėja, kad lietuviai Sibire visų kitų tautų, net ir rusų, gerbiami už jų žmoniškumą, dalijamasi maistu ir kitkuo, už jų pagarbą mirusiems, kapų prižiūrėjimą. . . Pavyzdžiui, našlaitis lietuvis berniukas, nukritęs darbo metu nuo didelės mašinos, ratams sutriuškintu jo galvą, miręs. Rusai ten vietoje jį užkasė. O lietuviai, naktį atkasę lavonėlį, nuplovė, pašarvojo ir pasimeldę gražiai palaidojo, net ir kryželį ant jo kapo pastatė. Lietuvių religingumas ir visada rodoma pagarba seneliams, mirusiems stebinę ir kėlę pagarbą tarp žiauriose aplinkybėse dažnai jau užkietėjusių kalinių.

Knygoje minimi kaliniai ir tremtiniai (pvz. E. Juciūtė), kurių teisinė padėtis skirtinga, tačiau iš jų vargų aprašymo skaitytojas labai daug skirtumo nepamatys — visur didelis vargas, šaltis, badas, ligos, parazitai, neteisybės, tėvynės ilgesys, tos pačios fizinės ir moralinės kančios.

*Sesut, manoj širdy kas dedas?
Aš žodžiais neišreiškiu, ką jaučiu.
Geriau širdies vietoje būt ledas.
Bet juk ir jis ištirptų nuo kančių.
Ištirptų vietoje širdies ir plienas,
Ištirptų ir kiečiausia geležis.
Tą skausmą čia supras ne vienas.
Ramumo širdžiai nieks nesugrąžins.*

Šiais gana sklandžiais eilėraščių posmais rašė 1962 m. jauna Ona Skurvydaitė savo sesutei į Čikagą (204 psl.). Su tėvais ištremta. Tėvai mirė, liko viena baisiame Sibire. Ir tik sesutė iš tolimos Amerikos, tik jos siuntinėliai tebuvo tremtinei paguoda ir šio-čia tokia pagalba šaltyje bei skurde.

Tokių kančių dienose stebina tremtinių-kalinių dvasios stiprybė: jų draugiškumas, kantrumas, pagalba nusilpusiems, jų švenčių bei tradicijų išlaikymas, vaikučių mokymas poterių ir lietuvių kalbos po sunkių darbų dienos, jų grožio ieškojimas. . . rankdarbiai, pačių pasidarytos maldaknygės, rožančiai, kryželiai (203 psl.). Stebina jų religinės mintys ir maldos. Štai kad ir Danutės (Čikagoje gyvenančios E. Jakubkienės sersers) laiškuose 1961-1962 m.:

“Krikščionio gyvenime viskas turi būti sąmoninga ir šventa. Net pati mirtis turi būti sąmoningas valios aktas: ‘Aš noriai ateisiu, Tėve, kai Tu pašauksi mane. . . Net jeigu pašauksi pačiame jėgų žydėjime, pačioje darbo bei kovos įtampoje, pačiame gyvenimo brangume. Tu taip sutvarkei, Viešpatie, kad žmogui retai tetenka džiaugtis savo darbo vaisiais. Dažniausiai jais džiaugiasi kiti žmonės, vėlesnės kartos. Tegul ir būna taip’”. Arba vėl Danutė rašo apie mirusią Staselę (203 psl.): “Ėjai ir pailsai, Sesele, palikai mus, nelaukisi pavasario. Kantriai ėjai Tu kryžiaus kelią bei aimanų, be ašarų. Mažai Tau atnešėme gyvai gėlių — neatnešėme nė mirusiai. Ilsėkis ramybėje. Jau vėlu, saulutė vakarop pasvirusi. Neverkite, sesės, neliūdėkite — ne gedului gyvi gyventi ateina. Tebūna sielvartas juodasis skaidrus, kaip ašara, ir tvirtas, tartum deimantas”.

Ši knyga tikrai nepaprasta. Kiekviena lietuvių šeima turėtų ją įsigyti.

• Ispanijoje 12 vienuolių turi po daugiau kaip 10.000 narių. Pirmauja jėzuitai su maždaug 4.000 narių, antroj vietoj — saleziečiai su 2.400 vienuolių, trečioj maristai — su daugiau kaip 2.000. Stipriai veikia ir mažesnės vienuolijos: krikščionių mokyklų broliai, pranciškonai, augustinai, domininkonai, kاپuciniai, karmelitai.

Tėvynėje

Paruošė GEDIMINAS VAKARIS

* 1981 m. Lietuvos TSR valstybinės premijos paskirtos trims literatams, dviem muzikams, dviem dailininkams ir vienam teatralui.

Didelio įvertinimo susilaukė poeto Albino Bernoto eilėraščių knyga "Paglostyk žolę". Premijuotame rinkiny vyrauja kaimo vaizdai ir žemdirbių buitės. Poetui Leonardui Gutauskui premija paskirta už eilėraščių knygas vaikams: "Juoda žemelė — baltas pyragėlis" ir "Dangaus kalvis perkūnas". Eilėraščiai pasižymi dorovingumu, tautosakiškumu ir sklandžia bei vaizdinga poetine kalba. Už literatūros bei meno kritikos darbus premiją gavo V. Kubilius.

Kompozitoriui Feliksui Romualdai Bajorui duota premija už sonatą smuikui ir fortepijonui "Prabėgę metai" ir už lietuvių paprastų žmonių dainų ciklą "Auki, auki, žalias beržė". Už muzikos atlikimo meną — Raimondui Katiliui.

Iš dailininkų premija atiteko dailininkei Ramutei Jasudytei už Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto centrinių rūmų ansambliui sukurtus gobelenus: "Broleliai", "Gulbelė", "Sesutės", "Kovos su kryžiuočiais", "Daina" ir "Lietuva". Darbai pasižymi tikru paprastumu, nuoširdumu ir tauriu poetiniu skambesiu. Premija antram dailininkui — Stasiui Jusioniui už kaimo vaizdus: "Derlius", "Sekmadienis", "Studentų talka kolūkyje", už portretą "Antanas Strazdas" ir kt.

Valstybinė premija paskirta už trijų toimų svarbų mokslo veikalą "Vilniaus univer-

siteto istorija". Už šį darbą premijuoti šio istorinio veikalą devyni autoriai.

* Sintautuose kasmet vyksta įprastinė Šaakių rajono kalbos ir kultūros diena. Šiemet ji buvo skirta Prano Vaičiaičio 105-tosioms gimimo metinėms. Tautosakininkė B. Kazlauskienė kalbėjo apie P. Vaičiaičio kūrybos ryšius su paprastų žmonių daina. Ji sakė, kad trisdešimt poeto eilėraščių yra virtę paprastų žmonių dainomis. Kai kurios dainos net po keliasdešimt variantų. Tai liudija, koks artimas P. Vaičaitis buvo paprastiems kaimo žmonėms, kurie dar ir šiandien į rankšluosčius įaudžia jo eilėraščių žodžius: "Ar yra tas namelis už kalniuko, kur aš gimiau?".

Moksleiviai dainavo P. Vaičiaičio dainas, o vietos saviveiklininkai šoko šio krašto būdingus šokius. Šventė baigta mintimi, kad šaknys, maitinusios šio krašto žymiausias žmones, gyvos ir šiandien. Jos leidžia gražius ūgius, kaip ir tas ažuolaitis, kurį pasodino mylimas šio krašto dainius Pranas Vaičaitis.

* "Pergalėje" E. Matuzevičius rašo Kazio Inčiūros 75-tųjų gimimo metinių proga straipsnį, pavadintą "Romantinio polėkio rašytojas". Šiame straipsnyje jis rašo, kad poetas buvo pakilaus skambaus žodžio, kurio širdis buvo kupina tikros ir didelės meilės poezijai, teatro menui, gėriui ir grožiui, gimtajai žemei, lietuvių paprastų žmonių dvasinės kultūros ištakoms, tiems gyvenimo reiškiniams, kurie padeda teigti pozityvios žmogaus veiklos ir kūrybos prasmę, gyvenimo pažangą.

Dar būdamas vaikas, pamėgo eiliuotus tekstus, paprastų žmonių dainas, pasakas, padavimus. Mažasis Kaziukas greit išmokdavo jam patikusius eilėraščius, juokingas kaimo daineles ir, progai pasitaikius, deklamuodavo namiškiams ir kaimynams. Rašyti ir spausdinti savo kūrybą K. Inčiūra pradėjo dar besimokydamas gimnazijoje. 1928 m. išspausdinta jo pirmoji eilėraščių knyga "Su jaunyste", vėliau "Tyliųjų saulėlydžių žemė", "Padavimai", "Baltieji raiteliai". Apsakymų rinkiniai: "Fatima burtininkė",

"Mylinčios moterys", "Obelys žydi", romanas "Ant ežerėlio rymoju".

K. Inčiūra taip pat sukūrė ir scenos veikalų: "Painiava", "Vincas Kudirka", "Gimtoji žemė" ir daug kitų. Parašė libretus pirmosioms tautinėms operoms — "Gražinai" ir "Trims talismanams".

Kauno dramos teatras 1964 m. suvaidino K. Inčiūros pjesę "Žemaitė". Šis vaidinimas turėjo labai didelį pasisekimą ir buvo išleistas atskiru leidiniu. Vėliau parašė eiliuotą dramą "Eglė, žalčių karalienė". Ją 1967 m. suvaidino Šiaulių dramos teatras. Parašė eiliuotą dramą — pasaką "Broliai juodvarniai".

1975 m. vasario mėn. valstybinis jaunimo teatras suvaidino jo poetinę dramą "Gulbės giesmė".

Visų pirma K. Inčiūra yra poetas. Poetas lyrikas, išaugęs iš lietuvių simbolizmo ir romantizmo ištakų, bet jis kūrybingai ir nashi ai reiškėsi kaip dramaturgas ir aktorius.

Mirė Kazys Inčiūra 1974 m. lapkričio 30 d. Paskutiniaisiais savo gyvenimo metais K. Inčiūra sunkiai sirgo, bet nenorėjo pasiduoti ligai. Kiek jėgos leido, stengėsi dirbti, rašyti. Nugalėdamas visus negalavimus, ruošė ir tvarkė gana didelės apimties savo poezijos rinktinės rankraštį "Stirny šaltinis". Ši rinktinė, papildyta ir šiek tiek pertvarkyta, išspausdinta 1979 m., jau po autoriaus mirties. Šiais metais išeina K. Inčiūros dramaturgijos tomas "Gulbės giesmė".

* "Tiesa" pirmame puslapyje rašo, kad Kapsuko rajone Želvelės šeimininkų patogumui baigiamas įrengti dvidešimties butų gyvenamasis namas su naujais patogumais. Kiekvienoje virtuvėje šeimininkės turės elektrines viryklas. Namų rūsyje bus įrengtos didelės šaldymo kameros, kurių skyriais naudosis visi namo gyventojai. Šaldytuvuose bus galima išsaugoti žiemai šviežias uogas, ilgiau išsilaukys maisto pirkiniai. Želvelės kolūkio naujovė susidomėjo ir kiti rajono ūkiai.

* Panevėžyje kas rudenį suruošiama gamybos įrankių mugė. Į ją yra kviečiami visi respublikos žemdirbiai, o taip pat ir statybininkai, miškininkai, žvejai ir kt. Šiemet

dalyvavo ir svečiai iš Maskvos, Gudijos, Ukrainos ir Latvijos.

* Šiaulių rajone jau veikia 16 vaikų darželių, turinčių beveik pusantro tūkstančio vaikų. "Tiesa" jau rašo, kad visuose rajono ūkiuose vienuoliktą penkmečio pabaigoje veiks nauji vaikų darželiai.

* Alytaus kraštotyros muziejuje atidaryta dailininko Antano Žmuidzinavičiaus darbų paroda. Rodomi 84 paveiksliai, kuriuose daugiausia vaizduojamas Dzūkijos kraštas. Kur dailininkas augo, "Saulės" kolūkyje, Balkūnų kaime, įsteigtas jam memorialinis muziejus. Pirmoji dailininko A. Žmuidzinavičiaus paroda buvo surengta 1938 m. Alytuje.

* Radviliškis savo grožiu tapo respublikinio socialistinio lenktyniavimo trečiajame šių metų ketvirtyje nugalėtoju. Jame išasfaltuota nemažai gatvių, sutvarkyta aikštės, pasodinta daug medelių ir krūmų. Įrengti gėlynai. Suremontuota nemažai gyvenamųjų namų bei visuomeninių pastatų. Taip rašo "Tiesa".

* Už javapjūtės ir kitų žemės ūkio darbų aprašymą laikraščiuose respublikos Žurnalistų sąjunga apdovanojo diplomais rajonų laikraščių redakcijas. Kauno rajono "Komunizmo vėliavos" redaktorę T. Mačiuliene, Klaipėdos rajono "Bangos" redaktorių A. Platužą, Pakruojo rajono "Auksinių varpų" redaktorių G. Šliažą, Rokiškio "Spalio vėliavos" redaktorių A. Paškevičių, Trakų "Spartuolio" redaktorių V. Paškauską.

* Ši mėnesį Lietuvos dailininkų sąjungos valdybos pirmininkas J. Kuzminskis Dailės parodų rūmuose atidarė respublikinę vaizduojamosios dailės parodą. Joje rodoma daugiau kaip 400 tapybos, grafikos ir skulptūros darbų. Čia dailininkai duoda ataskaitą plačiajai visuomenei. Nutapyti gamybos pirmūnų portretai, figūrinės kompozicijos, pramoniniai ir kaimo vaizdai. Paroda rodo, kad menininkai ieško įkvėpimo respublikinio kasdieninio gyvenimo tikrovėje.

* 1981 m. valstybinės literatūros, meno ir architektūros premiją gavo lietuvė Sofija Veiverytė-Lingailienė ir Angelina Banytė. Abi yra Lietuvos paprastų žmonių dailinin-

kės. Jų tapyba buvo ant sienos — “Mūsų kraštas”.

* 1981 m. valstybinės mokslo ir technikos premijas laimėjo šie lietuviai: Viktoras Škurba, fizikos ir matematikos mokslo daktaras. Bendrosios ir neorganinės chemijos instituto laboratorijos vedėjas Anatolijus Regelis, fizikos ir matematikos mokslų daktaras. Laboratorijos vedėjas Viktoras Saliukas, kaip pirmaujantis inžinierius.

* Vilniuje spalio 30 d. iškilmingai atidaryti naujieji Dailės instituto rūmai. Į naująjį pastatą persikėlė audinių, grafikos, skulptūros ir vidaus įrengimų specialybės studentai. Viduje erdvi ir iškilminga. Parodų salėje visą laiką bus rodomi studentų darbai: skulptūra, keramika. Ant sienų pakabinti tapybos kūriniai. Lubose įrengtos šviesos taip, kad jas galima nukreipti į norimą kūrinį. Įrengta moderni sporto salė. Pirmame aukšte gamybinės patalpos: audiniai su paprastomis ir sudėtingomis audimo staklėmis. Mezgyklos, siuvyklos, dažymo ir marginimo kambariai. Viršuje numatyta dvylika dirbtuvių dėstytojams.

Rūmai buvo suprojektuoti respublikoje nusipelnusio architekto, Lenino premijos laureato, Vytauto Brėdikio. Rūmai net ir rudens fone iš lauko atrodo išpūdingai. Keramikos plytelės ir sodri ilgalaikių dažų spalva puošia juos iš lauko. Konsolės virš pirmo aukšto susilieja su plačiomis sienomis. Laužytos linijos ties kampais pabrėžia santūrią rūmų plastiką. Jaukūs uždari kiemeliai kupini senamiesčio architektūros dvasios. Vaikščiojant aplink rūmus, prieš akis atsiveria tai seno pastato siena, tai didžiulis medis arba gražus šlaito nuolydis. (“Literatūra ir menas”)

* “Literatūroje ir mene” žurnalistų sąjungos premijų laureatas Juozas Šiupšinskas rašo, kad žurnalisto darbas yra tik įdomus. Brandos atestatus gavę jaunuoliai veržiasi į prekybą, ekonomistų, maisto ir pramonės prekių žinovų, materialinio tiekimo bei agronomų profesijas. Agronomų, zootechnikų, veterinarų, autobusų vairuotojų ir pagaliau net šaltkalvių pragyvenimo galimu-

mai žymiai didesni. Jaunuoliai beldžiasi prekybos ir kulinarijos mokyklas.

Bevertydamas senus leidinius, J. Šiupšinskas atradęs knygutę, išspausdintą Kaune dar prieš Antrąjį pasaulinį karą: “Reikalingos žurnalistui ypatybės ir nusiuteikimai”. Šioje knygutėje rašoma, kad žurnalistų yra daugybė rūšių: vyriausieji redaktoriai, vietos žinių, feljetonų, politikos, mokslo, užsienio politikos, prekybos ir pramonės, sporto ir t.t. Toliau eina reporteriai, kurie visur bėgioja ir renka žinias bei daro pasikalbėjimus. Korespondentai gyvena kaimuose ir iš ten siunčia pranešimus apie vietos gyvenimą. Žurnalistai turi mokėti greitą rašymą, rašyti rašomąja mašinėle, naudotis šafirografu, kalbėti telefonu ir važiuoti dviračiu. Sustingusios ir apsnūdusios dvasios asmenys netinka būti žurnalistais. Žurnalistas sudomina visuomenę, neleidžia jai apsileisti ir apsnūsti. Turi būti budrus, lankstus, veiklus, nepaperkamas, kupinas kuriamosios dvasios. Žurnalistas turi turėti įgimtą pašaukimą. Kiekvienas žurnalistas turi savo atspalvį. Moka surasti deimantą ant tako, kuriuo jau praėjo šimtas ieškotojų.

Savo straipsnyje J. Šiupšinskas išvardina daugelį šiandieninių Lietuvos žurnalistų ir baigia: “Mes gyvename brandaus socializmo laikotarpiu, savo darbu tarnaujame komunistinei ideologijai ir todėl šiandien dar labiau reikalingi veiklūs, drąsūs, kūrybingi, nepaperkami žurnalistai”.

• Vokietijos katalikai per savo “Caritas” organizaciją remia Lenkijos žmones. Iki rudens Lenkijai įvairaus maisto produktų jau buvo pasiūsta už 3 mil. dolerių. Siuntos ypač nukreipiamos dalinti vaikams, seneliams ir daugiavaikėms šeimoms. Maždaug už tokią pat sumą Lenkijai maisto yra pasiuntusios taip pat Prancūzijos, Šveicarijos, Austrijos, Olandijos katalikų “Caritas” organizacijos.

• Rytų Berlyne tebeleidžiamas katalikų laikraštis “Petrusblatt”, bet jo tiražas negali būti didesnis kaip 25.000 ir visas turi būti siunčiamas paštu, tuo būdu okupantas turi galimybę sulaukyti, jei kas būtų jam priešiško. Rytų Berlyno vyskupas yra kartu ir vakarų Berlyno, taigi — viso miesto vyskupas. Jis gali kas mėnuo 10 dienų praleisti vakarų Berlyne.

Kalba

Skyrių tvarko **JUOZAS VAIŠNYS, S.J.**
Patarėjas — **PROF. PETRAS JONIKAS**

TIESIOGINĖS KALBOS SKYRYBA

Per paskutiniuosius dvylika metų šiame skyriuje kiekvieną mėnesį rašėme apie įvairius kalbos klausimus: apie taisyklingą linksnių bei prielinksnių vartojimą, apie vengimą nelietuviškos kilmės žodžių bei posakių, apie įvairias rašybos problemas. Dar nesame rašę apie skyrybą, tad šiais metais panagrinėsime kai kuriuos skyrybos atvejus. Šiame numeryje pakalbėsime apie tiesioginės kalbos skyrybą, nes ji kai kam sukelia neaiškumų.

Tiesioginė kalba, ypač ilgesni pasikalbėjimai, paprastai skiriama brūkšniais, bet jeigu yra tik vienas ar pora sakinių, galima skirti ir kabutėmis. Autoriaus žodžiai, įterpti į tiesioginę kalbą, visuomet atskiriami kableliu ir brūkšniu, nesvarbu ar tiesioginė kalba bus skiriama brūkšniais, ar kabutėmis. Įsidėmėtina, kad ši skyryba skiriasi nuo anglių kalboje vartojamos skyrybos.

Kai tiesioginė kalba skiriama brūkšniais, tai kiekvieno kalbėtojo žodžiai visuomet pradedami iš naujos eilutės. Norint ilgesnę kurio nors asmens kalbą skirstyti pastraipomis, prieš kiekvieną pastraipą (pradedamą brūkšniu) reikia įdėti kokius nors autoriaus žodžius. Jeigu jų neįdėtume, tai reikėtų suprasti, kad iš naujos eilutės pradėtas brūkšniu sakinyš jau yra kito asmens pasakojimas, o jeigu tą naują pastraipą pradėtume be brūkšnio, tai reikėtų, kad čia jau yra autoriaus žodžiai.

Tiesioginės kalbos, skiriamos brūkšniais, atvejai:

a) Kai autoriaus kalba eina prieš tiesioginę kalbą, po autoriaus kalbos rašomas dvitaškis, o tiesioginė kalba keliama į naują pastraipą (rašoma naujoje eilutėje) ir pradedama didžiąja raide. Prieš tiesioginę kalbą dedamas brūkšnyš, o po tiesioginės kalbos — toks skyrybos ženklas, kokio reikalauja jos turinys bei intonacija (taškas, klausukas, šauktukas, daugtaškis), pvz.: *Tėvas paklausė sūnų:*

— *Dėl ko, sūneli, šiandien taip vėlai grįžai iš mokyklos?*

b) Tiesioginė kalba, einanti prieš autoriaus žodžius, rašoma naujoje pastraipoje. Prieš tiesioginę kalbą dedamas brūkšnyš, o jos gale — toks skyrybos ženklas, kokio reikalauja tiesioginės kalbos turinys bei intonacija. Kadangi šiuo atveju tiesioginė kalba visus sakinyš nepasibaigia, o seka dar autoriaus kalba, tai po neemocingų sakinių dedamas ne taškas, o kablelis. Prieš autoriaus kalbą, kuri rašoma toje pačioje pastraipoje ir pradedama mažąja raide, dedamas brūkšnyš. Pvz.:

— *Dėl ko, sūneli, taip vėlai grįžai iš mokyklos? — tėvas paklausė sūnų.*

— *Buvau užsukęs pas draugą, — atsakė sūnus.*

c) Kai tiesioginė kalba yra įterpta į autoriaus kalbą, jos sakinyš taip pat keliamas į naują pastraipą; po autoriaus kalbos (prieš tiesioginę kalbą) dedami tokie skyrybos ženklai, kaip pirmuoju (a) atveju, kai autoriaus kalba eina prieš tiesioginę kalbą, o po tiesioginės kalbos — kaip antruoju (b) atveju, kai tiesioginė kalba eina prieš autoriaus kalbą. Pvz.:

Martynas išsiplėšė iš Viliaus rankų ir, šalta taręs:

— *Aš būsiu pas Anskį, jeigu manęs jums priveiktų, — išėjo pro duris, jas gana stipriai užtrenkdamas. (I. Simonaitytė)*

Mackevičiui rūpi Petro reikalas, ir jis kreipiasi į senius:

— *Tai sakykit man, tėvai ir mamyte, ar palikti jums Petras, ar vežti į dvarą parduoti? — klausė juokaudamas. (V. Mykolaitis-Putinas)*

d) Kai autoriaus kalba yra įsiterpusi į

vieną tiesioginės kalbos sakinį, tiesioginė kalba pradedama, kaip antruoju (b) atveju, kai ji eina prieš autoriaus kalbą, o jos antroji dalis tęsiama mažąja raide toje pačioje pastraipoje ir baigiama tokiais skyrybos ženklais, kaip pirmuoju (a) atveju, kai tiesioginė kalba eina po autoriaus kalbos. Prieš įsiterpusią autoriaus kalbą ir po jos dedamas kablelis ir brūkšnys. Pvz.:

— *Žiūrėk, — sakau Baltrui, — ar tik ne žvaigždė žiba?* (J. Biliūnas)

Jei autoriaus kalba įsiterpia tokioje tiesioginės kalbos vietoje, kur reikalingas dvitaškis, tai po autoriaus kalbos dedamas dvitaškis ir brūkšnys, bet tiesioginės kalbos antroji dalis vis tiek tęsiama mažąja raide. Pvz.:

— *Nėra baimės, kad lytų, — tęsė Jonelis: — mūsų rugeliai suvežti, šienas suvalytas.* (Žemaitė)

Po autoriaus kalbos, įsiterpusios tarp dviejų to paties asmens tiesioginės kalbos sakinių, dedamas taškas. Sekantis tiesioginės kalbos sakinytis rašomas toje pačioje pastraipoje, pradedamas didžiąja raide ir atskiriamas nuo autoriaus kalbos dar ir brūkšniu. Pvz.:

— *Tai šitaip... — puse burnos tarstelėjo senis. — O aš maniau, kad tu šiaip sau pasisvečiuoti...* (V. Myk.-Putinas)

Jeigu autoriaus kalba, įsiterpusi tarp dviejų tiesioginės kalbos sakinių, yra sudaryta iš dviejų dalių, kurių pirmoji apibūdina pirmąjį tiesioginės kalbos sakinį, o antroji — sekantį, tai po tokios autoriaus kalbos dedamas dvitaškis ir brūkšnys, o antrasis tiesioginės kalbos sakinytis pradedamas rašyti toje pačioje pastraipoje didžiąja raide. Pvz.:

— *Tai gi! — atsakė Petrienė ir pašaukė atsigręžusi savo vaikus: — Eikite trobon, vaikeliai, nors valgyti jums duosiu, o tai badu padvėsite...* (V. Krėvė)

Tiesioginės kalbos, skiriamos kabutėmis, atvejai:

a) Kabutėmis išsikriama tiesioginė kalba, kai ji reiškia balsu nepasakytas mintis. Pvz.:

— *Prasnausiu iki ryto, — galvojau, — o kai praaus — surasiu viską...* (J. Balt.)

Atgarsiai

ŽAVINGI NIJOLĖS JANKUTĖS KELIONIŲ REPORTAŽAI

“Laiškus lietuviams” skaitau daugelį metų. Skaitau, kaip ir kitus lietuviškus žurnalus, nuo viršelio iki viršelio. Kai turiu kiek atliekamo laiko, parašau vieno kito numerio apžvalgėlę (dažniausiai “Darbininkui”). Aplamai turiniu esu patenkintas ir apžval

— *Kuris galas atnešė tą bobą jau taip anksti? — pamanė jis susierzinęs. — Ar negana ji priešnekėjo Katrei ausis?! Visada, kai susitinka Tūmaitienę, Katrė pasirodo tokia keista, lyg jai kas sviestą nuo duonos būtų nulaižęs*”. (I. Simon.)

Kabutėmis išskirta tiesioginė kalba naują pastraipą nekeliamo. Po autoriaus kalbos dedamas dvitaškis, o tiesioginė kalba pradedama rašyti didžiąja raide. Tiesioginės kalbos sakinio gale, prieš kabutes, dedamas toks skyrybos ženklas (klaustukas, šauktukas, daugtaškis), kokio reikalauja sakinio turinys bei intonacija. Tik taškas, kaip viso sakinio užbaigiamasis ženklas, dedamas po kabučių.

Jei autoriaus kalba eina po tiesioginės kalbos arba yra į ją įsiterpusi, tai kabutės dedamos prieš tiesioginę kalbą ir jai visai pasibaigus, o autoriaus kalba skiriama lygiai taip, kaip ir tais atvejais, kai skiriame brūkšniais.

Pastaba. Lietuvių kalbos rašybos papročiu, pradžioje sakinio kabutės dedamos žemai, o pabaigoje — viršuje. Ne visos rašomosios mašinėlės turi taip sutvarkytus ženklus. Tad, rašant tokia mašinėle, toleruotinas ir kitoks būdas.

gėlėse paaiškinu kodėl. Tik nežinau, ar mano Niujorke išspausdintos pastabos pasiekia Čikagą. Šiuo metu ištisų numerių apžvalgoms neturiu laiko, bet negaliu tylois praleisti vieno skaitinio, todėl ir rašau redakcijai.

Iki šiol perskaičiau keturis Nijolės Jankutės "Laiškus lietuviams", išspausdintus liepos-rugpjūčio, rugsėjo, spalio ir lapkričio numeriuose. Tai kelionės reportažai iš Romos, iš Cairo, iš Luxoro-Senujų Tebų ir iš Sinajaus dykumos. Skaitydamas nepajutau, kaip su N. Jankute ir pats keliauju. . . Matau apšepusią, purvinai rudą, griūvančią "amžinąją" Romą, kurioje pats du kartus esu buvęs ir prie kiekvieno autorės kritiško žodžio tegaliu tik amen pridėti. Vaikštau deginančiu Cairo asfaltu, iriuosi per rankas bakšišui tiesiančių skurduolių minią, uostau dvokiančio Nilo dumblą. Juntu šiurkščią kupranugario odą ir kietą jo kuprą. Dūstu tvankioje piramidės angoje, tenkindamas smalsumą išvysti faraono kapą. Sinajaus dykumoj trinu smėlio žeidžiamas akis ir spjaudau smulkius grūdelius iš troškulio džiovinamos burnos. Net ir tos humoru pamuštos abstrakčios užuominos apie žmones, dažnai teminant tik jų vardus, daro juos gyvus, konkrečius, įdomius. Trumpai — N. Jankutės reportažai — literatūra pačia gerąja prasme. Man tai įdomiausi keturių minėtų numerių skaitiniai.

Alfonsas Nakas

PATINKA ŠEIMŲ PROBLEMŲ APRĄŠYMAI

Laukia manęs nekraustytas stalas ir neišplauti rūbai. Chalatu apsirengus, sėdžiu ir skaitau tik ką gautus "Laiškus lietuviams" (lapkričio numerį). Labai įdomu.

Vytauto Kasniūno rašiniai tokie gyvenimiški, šeimyniški, kur atidengiami gilūs jausmai. Apie jausmus kalbėti man (ir, matau, kitiems) nėra lengva. Nesidalinimas padaro mus atsiskyrėliais ir vienišais žmonėmis, o atvirumas suartina ir stiprina. Skaitydama Vytauto Kasniūno "Šeimą", aš lyg stiprėju, matydama, kad aš ne viena su problemomis. Sėkmės Vytautui Kasniūnui toliau rašyti! Skaitysi-me.

Skaitydama minėtą straipsnį, pamilau Danguolę. Iš aprašymo jaučiu, kad jai trūksta artimų žmonių supratimo. Jos vyras ir sūnus gražiai sugyvena. Duktė Vitalija užaugo taip pat mylinčioje šeimoje. Tad atrodo, kad jie turėtų užtektinai stiprybės sprasti Danguolę.

Jeigu būčiau Vitalija, aš norėčiau sužinoti savo šaknis.

Raminta Marchertienė

TRUMPAI IŠ VISUR

- Kurt Waldheim, Jungtinių Tautų generalinis sekretorius, paskelbė oficialų pareiškimą šv. Pranciškaus Asyžiečio gimimo 800 m. sukakties proga. Iškėlė šv. Pranciškų kaip taikos simbolį, gamtos mylėtoją, žmonių meilės apaštalą, vargstančių globėją. Šv. Pranciškaus mokslas ir pavyzdys turi įkvėpti ir dabartinį žmogų. Priminęs būdingą sutapimą, kad Jungtinių Tautų charta buvo pasirašyta šv. Pranciškaus (San Francisco) mieste, pažymėjo, kad lieka dar ilgas kelias įgyvendinti taikos, teisingumo, sutarimo idealus.

- Vatikano mokslo akademija rugsėjo pabaigoje ir spalio pradžioje turėjo studijų savaitę, tema: "Visatos kilmė ir evoliucija". Iš visų penkių kontinentų, iš dešimties įvairių tautų dalyvavo apie 30 kosmologijos mokslininkų. Vyravo nuomonė, kad pasaulis atsirado vienu staigiu sukrėtimu, kaip sakoma, "Big Bang", iš pirmųščio sprogo.

- Iš Lietuvos atvykusį į Vatikaną Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio vyskupijos administratorių vysk. Liudą Povilonį, dalyvavusį Europos vyskupų pirmininkų suvažiavime, popiežius Jonas Paulius II drauge su prel. Audriu Bačkiu pakvietė į savo vasarvietę Castelgandolfo vakarienės. Vysk. L. Povilonis oficialiai popiežiaus buvo priimtas spalio 14 d. ir įteikė popiežiui šv. Pauliaus gintarinę mozaiką.

- Italijoje, Frascati mieste, netoli Romos, spalio 15-16 d. įvyko Europos vyskupų konferencija. Pasi-dalinę informacijomis apie padėtį įvairiuose kraštuose, šiame metiniame suvažiavime vyskupai taipgi aptarė lapkričio mėnesį šaukiamą Danijoje antrą krikščioniškų Bažnyčių ekumeninį suvažiavimą ir penktą Europos vyskupų simpoziumą 1982 m. spalio mėnesį Romoje. Vyskupų suvažiavimo Frascati mieste komunikate pažymėta, kad pirmą kartą dalyvavo ir Lietuvos atstovas — Kauno ir Vilkaviškio vyskupijų apaštalinis administratorius vysk. L. Povilonis.

- Italė Rosa Buzzini Poletti, kuri sakė mačiusi Marijos pasirodymą ir gavusi daug aukų iš piligrimų, atvykstančių į tą vietą, testamentu paliko popiežiui Jonui Pauliui II savo banko indėlius, ūkį, 100 kambarių viešbutį ir namus Piačenzoje — iš viso daugiau kaip 3 milijonų dolerių vertės turtą. Vatikanas atsisakė šį palikimą priimti, nenorėdamas sudaryti įspūdžio, kad Bažnyčia patvirtina šių tariamų apsireiškimų tikrumą. Vietinė dvasinė vyresnybė yra pakartotinai pareiškusi, kad nepatvirtina tų apsireiškimų antgamtinio pobūdžio.

- Popiežius Jonas Paulius II 1982 m. gegužės mėn. pabaigoje lankysis Anglijoje.

Šių metų ekskursija į Portugaliją, Ispaniją, Maroką ir Prancūziją bus nuo liepos 3 iki 25 d. Aplankysime Fatimą, Liurdą, garsiausius pasaulyje muziejus ir t.t. Kaina, įskaitant kelionę, viešbučius, maistą, arbatpinigius ir visa kita — iš Niujorko 2250 dol., iš Čikagos 2495 dol. Žinoma, kainos gali šiek tiek keistis. Jau turime apie 40 asmenų, pasižadėjusių dalyvauti ekskursijoje. Dar galime vieną kitą priimti, tik reikia greitai registruotis, pranešant redakcijai arba tiesiog kelionių biurui šiuo adresu: American Travel Service Bureau, 9727 S. Western Ave., Chicago, IL 60643. .Telef. (312) 238-9787.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

Pranas Gaida. NEMARUS MIRTINGASIS. Arkivyskupas Teofilus Matulionis. Išleido Lietuvių Katalikų Mokslo Akademija Romoje 1981 m. Didelis formatas, kieti viršeliai, apie 380 psl., kaina nepažymėta.

LITHUANIA MUST BE FREE. Congressional Voices for Lithuania's Independence. Paruošė kun. dr. J. Prunskis. Išleido Amerikos Lietuvių Taryba 1981 m.

CATHOLICS IN SOVIET-OCCUPIED LITHUANIA. Vertimas iš prancūzų kalbos. Išleido Lietuvių katalikų religinė šalpa. Knygą galima gauti šiuo adresu: 351 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207.

LITUANUS, No. 3 ir 4. Adresas: 6621 S. Troy, Chicago, IL 60629.

Į LAISVĘ. Nr. 82(119). Politikos žurnalas. Redakcijos adresas: 7328 Midland Rd., Independence, Ohio 44131. Administracija: 14 Thelma Dr., Bakersfield, CA 93305.

TĖVYNĖS SARGAS. Nr. 3(50). Red. Petras Maldeikis, 117 Sunset Dr., Hot Springs, AR 71901. Adm.: 6819 S. Washtenaw Ave., Chicago, IL 60629.

• Iš Prancūzijos ir Belgijos į Liurdą buvo susirinkę apie 40.000 rožinio maldininkų.

• Rumunijoje mirė slaptas katalikų vyskupas Konrad Kernweisz, 68 m. Jis darbavosi Timisoara vyskupijoje, kai tos vyskupijos vysk. Agostino Pacha buvo pasodintas į kalėjimą.

• Jonas Paulius II sutiko 1982 m. rugpjūčio mėnesį vykti į Lenkiją, kur bus minima 600 m. sukaktis nuo Čenstachavos Marijos paveikslu toje vietoje.

Jau dvidešimt trečią kartą skelbiame straipsnio konkursą. Siūlome dvi temas: 1. *Kunigo įtaka žmogaus (mano) tikėjimui.* 2. *Pavyzdžio galia.* Šios abi temos yra panašios. Manome, kad jos yra aktualios ir įdomios. Dažnai tenka išgirsti, kad tas ar kitas kunigas savo tinkamu žodžiu, elgesiu ar pavyzdžiu vieną ar kitą patraukė prie uolesnio tikėjimo praktikavimo. Deja, taip pat kai kurie skundžiasi, kad kokio nors kunigo netaktiškas elgesys jį atstūmė nuo tikėjimo. Rašant šia tema, galima panagrinėti, kokią įtaką kunigas savo elgesiu daro aplamai žmogaus tikėjimui, bet į skliaustelius įdėjome žodį “mano”, tad galima rašyti apie savo asmeniškų pergyvenimų ar asmenišką patirtį. Antroji tema yra bendresnio pobūdžio, čia galima kalbėti ne tik apie kunigo, bet apie kiekvieno žmogaus pavyzdį. Pavyzdžio galia tikrai yra didelė. Lotyniškas posakis teigia: “Verba movent, exempla trahunt” (Žodžiai sujudina, o pavyzdžiai patraukia).

Šias temas būtų galima rašyti ir beletristine forma — parašyti kokį nors apsakymėlį, išryškinant vienos ar kitos temos mintį.

Straipsnis turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus į atskirą vokelį savo tikrąją pavardę, adresą bei telefoną, atsiųstas redakcijai iki 1982 metų kovo mėn. 1 dienos.

Už geriausius rašinius skiriamos keturios premijos: I — 150 dol. (mecenatai Sofija ir Gediminas Mickevičiai), II — 100 dol. (mecenatas Juozas Vembrė), III — 75 dol. (mecenatas Vytautas Vizgirda), IV — 50 dol. (mecenatė Stefanija Rudokienė).

Laimėtojams premijos bus įteiktos “Laiškų lietuviams” metinėje šventėje balandžio mėn. 18 d., Atvelykio sekmadienį, 4 val. po pietų Jaunimo Centro didžiojoje salėje, kur bus iškilminga vakarienė ir įdomi meninė programa, kurią atliks solistė Anita Pakalniškytė ir Manigirdas Motekaitis.

Nuoširdi padėka "LAIŠKŲ LIETUVIAMS" rėmėjams

100 dol. aukojo Gediminas Kijauskas, S.J.

28 dol. aukojo S. Skukauskas.

20 dol. aukojo Edm. Arbas.

Po 12 dol. aukojo: A. Grigaliūnas ir O. Vilėniškienė.

Po 10 dol. aukojo: P. Karosas, P. Burokas, V. Aukštuolis, J. Klimaitienė, G. Kudžmienė.

8 dol. aukojo A. Bakaitis.

Po 7 dol. aukojo: V. Mitkus, S. Pareigienė, B. Paulionis, H. Stasas, S. Santvaras, kun. S. Gaidelis, A. Paulius, kun. J. Staškevičius, S. Vidmantas, kun. I. Urbonas.

Po 6 dol. aukojo: B. Bildušienė ir L. Petravičienė.

Po 5 dol. aukojo: V. Žadeikienė, A. Ignaitis, V. Bubnienė, R. Nelsas.

Po 4 dol. aukojo: K. Genčius, J. Varaneckienė, A. Milvydas, E. Marčionienė, L. Bajorūnas, V. Kamantas, E. Gimbutienė, K. Ratavičius, K. Miliūnas, P. Žilaitis, J. Zinkus, V. Barius.

Po 3 dol. aukojo: A. Žigaitienė ir K. Vanagas.

Po 2 dol. aukojo: J. Juodgudis, A. Kocius, J. Čėsna, D. Barauskienė, P. Galėnas, F. Jurjonienė, E. Keresnevičienė, A. Liulevičius, V. Martis, D. Bubelienė, E. Bumelienė, T. Palionis, prel. A. Bačkys, I. Ramonienė, I. Valauski, A. Plioplys, B. Sakalas, R. Vabolis, S. Zatorskienė, J. Žiūraitis, J. Kuras, M. Stankaitienė, J. Puodžiūnas, G. Repčys, kun. B. Pacevičius, V. Taseckas, J. Kliorienė, K. Stašaitis, J. Kaseliūnas, kun. V. Volodka, M. Galeckas, L. Zurlis, E. Kezienė, P. Butkuvienė, V. Kličienė, K. Stundžia, O. Ramanauskienė.

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAS

"Laiškų lietuviams" metinė prenumerata — 8 Amerikos doleriai. Pirmiau, kai tarp Amerikos ir Kanados dolerio buvo tik kelių centų skirtumas, į tai nekreipėme dėmesio, bet dabar jau tas skirtumas pasidarė per didelis — nuo kiekvieno Kanados dolerio bankas nuskaičiuoja 19-20 centų. Tad jeigu mums siunčiate 8 Kanados dolerius, mes gauname mažiau negu pusseptinto dolerio. Todėl labai prašome Kanados prenumeratorius siųsti ne 8, bet 10 Kanados dolerių už metinę prenumeratą. Šia proga dar primename, kad geriau yra siųsti ne grynais, bet čekiais arba "money order", nes, siunčiant grynais, kartais žūsta ir pinigai, ir laiškas.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Juozas Vaišnys, S.J. Redaktoriaus pavaduotojas — Antanas Saulaitis, S.J. Redakcijos nariai: Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Vytautas Kasniūnas, Nijolė Užubalienė, Gediminas Vakarlis. Administratorė — Aleksandra Likanderienė. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telef. 737-8400. Nekalto Prasidėjimo Šv. Marijos Seserų spaustuvė, Putnam, CT 06260. Metinė prenumerata — 8 dol., atskiras numeris — 80 centų.